

รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต แรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567



กองเศรษฐกิจการแรงงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน



รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567

ปีที่พิมพ์ 2567

ครั้งที่พิมพ์ 1

จัดทำโดย กระทรวงแรงงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

กองเศรษฐกิจการแรงงาน

โทรศัพท์ 0 2232 1380

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : labourecon.nss@mol.mail.go.th

ISBN (e-book) :

คำนำ

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ได้ดำเนินโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบทั่วประเทศ 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กำหนดเป้าหมายการสำรวจและบันทึกข้อมูล จำนวน 72,335 คน มีผลการปฏิบัติงานจากการสำรวจได้ จำนวน 72,726 คน คิดเป็นร้อยละ 100.54 จากเป้าหมายที่กำหนด เพื่อสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบรายทะเบียนให้กระทรวงแรงงานมีข้อมูลที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และมีข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิเคราะห์ข้อมูลแรงงานนอกระบบ สอดคล้องตามบริบทแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้เพื่อบูรณาการและเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รongรับการใช้อข้อมูลทั้งบุคลากรในหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สานต่อนโยบายรัฐบาล เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจอาศัยแบบสำรวจที่ดำเนินการโดยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้จัดทำโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายใต้กรอบแนวคิดในการศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบที่ครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านสุขภาพ 4) ด้านความปลอดภัย 5) ด้านสภาพแวดล้อม 6) ด้านการทำงาน 7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ และ 8) ด้านอื่น ๆ โดยมีประเด็นในการสำรวจ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน และข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน จึงจัดทำรายงานดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบครอบคลุม 8 ด้าน หวังว่าข้อมูลผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบที่เผยแพร่ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับการกำหนดนโยบายและการวางแผน การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบต่อไป

กองเศรษฐกิจการแรงงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

บทสรุปผู้บริหาร

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ พบว่า จำนวนแรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งสิ้น 72,726 คน จากเป้าหมาย 72,335 คน (ร้อยละ 100.54) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีอายุอยู่ในช่วงวัยแรงงาน อายุ 20 - 59 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด มากที่สุด รองลงมาคือ อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว ไม่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน เคยเป็นพนักงานโรงงาน เหตุผลสูงสุดที่ทำให้เปลี่ยนงาน ระบุว่าต้องการอิสระ รองลงมาคือ เกษียณอายุ/อายุมาก สำหรับด้านความต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กร ที่มีระบบสวัสดิการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.59 ไม่มีความต้องการ โดยแรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนมากจะทำงานในฐานะลูกจ้าง รองลงมาคือ ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 10,592 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 44.04 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน มีคนที่ร่วมใช้จ่ายจำนวน 3 คน ร้อยละ 26.92 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ (ร้อยละ 58.31) มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และมีภาระหนี้สิน ร้อยละ 54.39 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 77.34 จากการสำรวจรายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ของแรงงานนอกระบบโดยเฉลี่ย มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 10,050 บาทต่อเดือน ร้อยละ 31.42 ได้รับรายได้เป็นรายงวด/รายครั้ง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 63.40 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับมีความคุ้มค่า ขณะที่ร้อยละ 36.60 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับไม่มีความคุ้มค่า สาเหตุส่วนใหญ่ระบุว่ากำไรน้อย/รายได้้น้อย และทำงานหนักเกินไป ตามลำดับ เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.46 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมาย มีเพียงร้อยละ 15.54 ที่ตั้งเป้าหมาย และส่วนใหญ่ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำงานได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ด้านสังคม พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.18 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองไม่ต้องผ่อนชำระ รองลงมาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 20.68 ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.50 ไม่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง มีเพียงร้อยละ 2.50 เท่านั้น ที่มีปัญหาทะเลาะและขัดแย้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องส่วนตัว

ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 99.14 มีสภาพร่างกายปกติ มีเพียงร้อยละ 0.86 ที่มีความพิการ ซึ่งร้อยละ 55.89 ของผู้พิการเป็นผู้พิการทางเคลื่อนไหว โดยส่วนใหญ่ของผู้พิการ ร้อยละ 55.41 ไม่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ และจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.88 ไม่มีโรคประจำตัว และกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 21.86 ซึ่งร้อยละ 79.15 ของผู้มีปัญหาระบุว่าเกิดความปวดเมื่อยจากการทำงาน

ด้านความปลอดภัย พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.85 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน สำหรับด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่แล้วไม่เคยประสบเหตุการณ์ มีเพียงร้อยละ 1.19 ที่เคยประสบเหตุการณ์ โดยผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องลักทรัพย์

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 75.57 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 5 กิโลเมตร แรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันในระดับมาก ดังนี้ มีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง บริเวณที่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค บริเวณที่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ตามลำดับ

ด้านการทำงาน พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.23 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ มีเพียงร้อยละ 20.77 ที่มีปัญหา ซึ่งผู้ที่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพระบุว่ามีปัญหาในเรื่องการทำงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้ ทั้งนี้แรงงานนอกระบบมีระยะเวลาทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย 8 ชั่วโมงต่อวัน

ด้านความพร้อมและศักยภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมีความพร้อมในการใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.08 แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ร้อยละ 45.10 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 35.78 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี ร้อยละ 27.49 ตามลำดับ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีการทำงานในปัจจุบัน

จากการประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 2.07 และมีความพร้อมและศักยภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.75 ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.84 ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.52 และ 1.15 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กลุ่มอาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ/ขายของออนไลน์ (2.88) รองลงมา คือ กลุ่มอาชีพทำงานในภาคบริการ (2.47) และกลุ่มอาชีพเจ้าของกิจการขนาดเล็ก (2.41) ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพและความพร้อมโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล (1.87)

สำหรับด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงานในสาขาอาชีพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 25.90 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานแม่บ้าน มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 18.70 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 13.52 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 10.12 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ และมีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 6.07 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

ด้านอื่น ๆ พบว่า ในระยะเวลา 1 วัน ของแรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมีเวลางานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8 ชั่วโมง อีก 8 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 95.11 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 93.58 ระบุว่า มีเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่วนใหญ่แล้ว ร้อยละ 96.58 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.14 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือการมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกร้อยละ 52.93 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตทำงาน

ปัญหาด้านแรงงาน

ปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 72.05 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจไม่มีปัญหาด้านแรงงาน ส่วนที่ระบุว่ามีความปัญหาด้านแรงงาน พบว่า มีปัญหาการไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่องสูงสุด รองลงมาได้แก่ มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทน ขาดทักษะฝีมือทั่วไป ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ ตามลำดับ

ความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.08 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ทั้งนี้ ผู้ที่เคยใช้บริการ ส่วนใหญ่เคยใช้บริการศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน รองลงมาได้แก่ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานจัดหางาน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และสถาบัน/สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ตามลำดับ นอกจากนี้แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุดในเรื่องทุนในการประกอบอาชีพ รองลงมาคือ ความต่อเนื่องในการทำงาน ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้นเป็นธรรม สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม และให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ด้านสวัสดิการและการมีรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ประเด็นสำคัญด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบคือรายได้และสวัสดิการ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.31) มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยการมีสวัสดิการด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ร้อยละ 57.14 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ มีเพียงร้อยละ 42.86 ที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการล้วนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย แรงงานนอกระบบที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 43.47 และร้อยละ 56.53 ตามลำดับ) และในกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 28.13 และ 71.87 ตามลำดับ) พบว่า ผลต่างการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของกลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการ แสดงให้เห็นว่าการที่แรงงานนอกระบบไม่ได้รับสวัสดิการยังเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยรวมของทั้ง 8 ด้าน เท่ากับ 56.23 คะแนน โดยแรงงานนอกระบบให้คะแนนกับคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด 56.99 คะแนน รองลงมาคือ ด้านความพร้อมและศักยภาพ 56.92 คะแนน ด้านสุขภาพ 56.81 คะแนน ด้านความปลอดภัย 56.80 คะแนน ด้านอื่น ๆ 55.91 คะแนน ด้านเศรษฐกิจ 55.71 คะแนน ด้านสภาพแวดล้อม 55.63 คะแนน และให้คะแนนด้านการทำนายน้อยที่สุด 55.11 คะแนน ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบระหว่างปี 2566 และ 2567 พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมปี 2567 อยู่ที่ 56.23 คะแนน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ซึ่งอยู่ที่ 55.41 คะแนน โดยที่ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบเพิ่มขึ้นในทุกด้าน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และบริการ อุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก สามารถกลับมาดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้ตามปกติ ซึ่งเกิดจากการที่สถานการณ์ของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายลง ทั้งจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวขยายตัว ตลอดจนการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับรัฐบาลดำเนินมาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีการลงทุนจากภาคเอกชนที่ขยายตัวเพิ่ม ประกอบกับรายได้เกษตรกรเพิ่มขึ้นจากราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่เป็นแรงงานนอกระบบสูงที่สุด ทำให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้น จึงเกิดการจ้างแรงงานจากสถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทำให้แรงงานมีงานทำ มีรายได้ สามารถบริหารจัดการกับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ได้ดีกว่าในปีที่ผ่านมา ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในปี 2567 เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้าน

ตารางแสดงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2566^R - 2567

มิติ	ปี	2566 ^R	2567
		คะแนน	คะแนน
รวม 8 ด้าน		55.41	56.23
ด้านเศรษฐกิจ		55.28	55.71
ด้านสังคม		56.29	56.99
ด้านสุขภาพ		56.03	56.81
ด้านความปลอดภัย		56.54	56.80
ด้านสภาพแวดล้อม		53.17	55.63
ด้านการทำงาน		53.52	55.11
ด้านความพร้อมและศักยภาพ		56.73	56.92
ด้านอื่น ๆ		55.72	55.91

R = Revise

ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการ

1. ปัญหาจากการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่สำรวจ ทำให้แรงงานนอกระบบไม่ไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง ส่งผลต่อการคำนวณหาค่าน้ำหนักและดัชนี
2. กลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่แล้วไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายไม่อยู่บ้าน เนื่องจากออกไปทำงานนอกบ้าน หรือต่างพื้นที่ และมีการเคยถูกสำรวจแรงงานนอกระบบไปแล้วจึงทำให้มีการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ยาก รวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายไม่เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ
- 2.3 ผู้สำรวจและผู้ตอบแบบสอบถามไม่เข้าใจคำถาม เนื่องจากไม่มีคู่มือในการสำรวจ

ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อค้นพบจากการสำรวจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้ รับสวัสดิการ ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอจ่บรายจ่าย มีปัญหาการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และส่วนใหญ่ ต้องการทุนในการประกอบอาชีพ ความต่อเนื่องในการทำงาน และค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม ดังนั้น ภาครัฐจึงควรหามาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ ในการช่วยเหลือแรงงานนอกระบบ ดังนี้

- 1) ลดค่าครองชีพ อาทิ ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในการใช้อุปโภคและบริโภค ลดค่าสาธารณูปโภค
- 2) สนับสนุนเงินทุน/เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ/เงินกู้ปลอดดอกเบี้ย ในการประกอบอาชีพ
- 3) สร้างกลไกในการกำหนดค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยกระทรวงแรงงานควรเร่งผลักดัน (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. เพื่อให้ แรงงานนอกระบบสามารถรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จัดตั้งองค์กรแรงงานนอกระบบเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ให้เกิดความเป็นธรรมในการทำงาน และได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพ อันจะทำให้แรงงานนอกระบบมีหลักประกันทางสังคม มีความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

4) กระทรวงการคลังควรพิจารณาให้สิทธิสวัสดิการแห่งรัฐแก่แรงงานนอกระบบที่ยัง ไม่ได้รับสวัสดิการ เพื่อให้แรงงานนอกระบบมีรายได้ที่เพียงพอต่อรายจ่าย และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3.2 ข้อค้นพบจากการสำรวจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่มีทักษะอาชีพ และศักยภาพการทำงานในอาชีพภาคบริการ อาชีพช่าง และอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ส่วนใหญ่ ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่านและเขียน ไม่สามารถใช้โปรแกรม/ แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางสร้างรายได้ และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูลได้ นอกจากนี้ยังเคยเข้าร่วม

การอบรมโครงการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพียงร้อยละ 19.43 ดังนั้น ภาครัฐจึงควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับหลักสูตร การอบรม ควรนำหลักสูตรที่มีความทันสมัย ทันต่อโลกในปัจจุบัน สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงมาใช้ในการอบรม ส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานปัจจุบัน อาทิ ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และทักษะดิจิทัล เป็นต้น และประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะอาชีพ ทั้งในด้านการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สองในการสื่อสาร และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เพื่อให้แรงงานนอกระบบมีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการการจ้างงานของสถานประกอบการ ซึ่งจะส่งผลให้แรงงานนอกระบบมีงานทำอย่างต่อเนื่อง มีรายได้เพิ่มขึ้นและมั่นคง

3.3 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ

1) สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อส่งเสริม/จูงใจให้แรงงานนอกระบบให้มาลงทะเบียนผ่านระบบบริหารจัดการแรงงานอิสระ เช่น การให้ค่าขึ้นทะเบียนแรงงานอิสระ โดยจ่ายเงินผ่านแอปพลิเคชันเป้าตั้งโดยตรง เพื่อให้มีข้อมูลแรงงานนอกระบบอยู่ในฐานข้อมูลของระบบบริหารจัดการแรงงานอิสระที่เป็นปัจจุบัน เพื่อได้รับประโยชน์จากนโยบายการส่งเสริม การพัฒนา สวัสดิการ ความคุ้มครอง กองทุน การช่วยเหลือ และอื่น ๆ ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว หาก (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. ประกาศมีผลบังคับใช้

2) สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานอยู่ระหว่างการเสนอ (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อนำร่างเข้าสภา โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานลงนาม เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2567 ซึ่งหากมีผลบังคับใช้จะส่งผลให้สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานควรเตรียมความพร้อมและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยการปรับโครงสร้างหน่วยงานและบุคลากรเพื่อให้รองรับการปฏิบัติงานแรงงานนอกระบบได้อย่างทั่วถึงรองรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567 นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจากสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ขอขอบคุณ อาสาสมัครแรงงานกรุงเทพมหานคร สำนักงานแรงงานจังหวัดทุกจังหวัด หน่วยงานระดับท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาในการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567

คุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากรายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567 ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
Infographic	
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	
1. ที่มา หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์	2
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
4. วิธีการศึกษา	3
5. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงาน	3
6. การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2566	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	10
2. แนวคิดหลักและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต	10
3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน	12
4. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ	13
5. แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2566 – 2570)	16
6. กรอบแนวคิดในการศึกษา	17
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการศึกษา	
1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	18
2. วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล	19
3. ข้อจำกัดของข้อมูล	19
บทที่ 4 ผลการสำรวจ	
1. ผลการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ	20
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ	33
3. ผลการวิเคราะห์ด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย	45
4. ผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ	46
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
1. บทสรุป	49
2. ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการ	52
3. ข้อเสนอแนะ	52
บรรณานุกรม	54
ภาคผนวก	55
แบบสอบถาม	56

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	ผลิตภัณท์มวลรวมแบบปริมาณลูกโซ่ (อ้างอิงปี พ.ศ. 2545)
ตารางที่ 2	จำนวนประชากรจากการทะเบียนราษฎร ระดับประเทศ จำแนกตามเพศและช่วงอายุ
ตารางที่ 3	โครงสร้างประชากร ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน
ตารางที่ 4	จำนวนและร้อยละของประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ
ตารางที่ 5	จำนวนและอัตราการว่างงาน จำแนกตามเพศ
ตารางที่ 6	จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม
ตารางที่ 7	จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพ
ตารางที่ 8	จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสภาพการทำงาน
ตารางที่ 9	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 10	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ
ตารางที่ 11	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ
ตารางที่ 12	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน)
ตารางที่ 13	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม
ตารางที่ 14	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ
ตารางที่ 15	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย
ตารางที่ 16	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม
ตารางที่ 17	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน
ตารางที่ 18	ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 19	ผลการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพ
ตารางที่ 20	ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม
ตารางที่ 21	ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมอบรม
ตารางที่ 22	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ
ตารางที่ 23	ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 24	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 25	ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน
ตารางที่ 26	ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน
ตารางที่ 27	ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 28	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 29	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 30	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 31	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 32	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 33	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 34	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 35	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 36	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 37	ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 38	ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 39	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 40	ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 41	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมง น้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 42	ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 43	ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 44	ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ จำแนกตาม กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 45	การวิเคราะห์กลุ่มอาชีพด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย
ตารางที่ 46	ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2566 ^R - 2567

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1	โครงสร้างการผลิต ปี พ.ศ. 2565 และอัตราการขยายตัว GDP ระดับประเทศ
แผนภาพที่ 2	กรอบแนวคิดในการศึกษา
แผนภาพที่ 3	ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2566 และ 2567

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มา หลักการและเหตุผล

แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตและเป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในทุกๆระดับทั้งระดับส่วนย่อย (Micro) ระดับมหภาค (Macro) ของประเทศ กล่าวคือ หากแรงงานในภาคการผลิตต่าง ๆ ของประเทศมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและศักยภาพสูงจะส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิตมีการพัฒนาในระดับสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ จากการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในจำนวนผู้มีงานทำทั้งสิ้น 39.6 ล้านคน เป็นแรงงานนอกระบบหรือผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานจำนวน 20.2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.0 และที่เหลือเป็นแรงงานในระบบ 19.4 ล้านคน หรือร้อยละ 49.0 จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่ของประเทศเป็นแรงงานนอกระบบ ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองสวัสดิการด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านสุขภาพและความมั่นคงในชีวิต ส่งผลให้คุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการทำงาน ofแรงงานนอกระบบยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร

รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของแรงงานนอกระบบโดยกำหนดกรอบแนวทางการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการร่วมกันผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในประเด็นเป้าหมาย สร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในทุกระดับ รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) หมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม มุ่งตอบเป้าหมายหลักของแผน จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ และเป้าหมายที่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ภายใต้หมายเหตุที่ 9 เป้าหมายระดับหมายเหตุ 2 คนทุกช่วงวัยได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต กลยุทธ์ที่ 5 การบูรณาการฐานข้อมูลเพื่อจัดความคุ้มครองทางสังคมและลดความยากจนข้ามรุ่น

กระทรวงแรงงานเริ่มดำเนินการจัดเก็บข้อมูลแรงงานนอกระบบรายทะเบียนตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 โดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้จัดทำฐานข้อมูล และได้มีการบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา กองเศรษฐกิจการแรงงานได้จัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ โดยการสำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบเข้าสู่ฐานข้อมูลเป็นการจัดเก็บข้อมูลแรงงานนอกระบบเท่าที่จำเป็นต่อการสำรวจวิจัย อาทิ เพศ ระดับการศึกษา อายุ รายได้ หนี้สิน อาชีพ สภาพร่างกาย ระดับความสามารถด้านต่าง ๆ ความต้องการช่วยเหลือ เป็นต้น และนำข้อมูลที่สำรวจมาวิเคราะห์ ประมวลผล เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ สำหรับวัดการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ในแต่ละพื้นที่จังหวัดและประเทศ และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรการ แผน และนโยบาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

การดำเนินโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กองเศรษฐกิจการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงานรายสาขา ดำเนินโครงการ โดยมีประเด็นการสำรวจ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน และข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ กำหนดการสำรวจวิจัยกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรตามหลักการระเบียบวิธีวิจัยมาตรฐานเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านสุขภาพ 4) ด้านความปลอดภัย 5) ด้านสภาพแวดล้อม 6) ด้านการทำงาน 7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ และ 8) ด้านอื่น ๆ ในแต่ละพื้นที่จังหวัดและประเทศ และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ สำหรับวัดการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ในแต่ละพื้นที่จังหวัดและประเทศ และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรการ แผน และนโยบาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

2.2 เพื่อสำรวจและจัดเก็บข้อมูลแรงงานนอกระบบเท่าที่จำเป็นต่อการสำรวจวิจัย อาทิ เพศ ระดับการศึกษา อายุ รายได้ หนี้สิน อาชีพ สภาพร่างกาย ระดับความสามารถด้านต่าง ๆ ความต้องการช่วยเหลือ เป็นต้น

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 กระทรวงแรงงานมีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ เพื่อวัดการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสภาพพื้นที่

3.2 กระทรวงแรงงานสามารถนำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบมาใช้ในการวางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนาแรงงานนอกระบบในแต่ละพื้นที่

3.3 กระทรวงแรงงานมีข้อมูลแรงงานนอกระบบเพื่อใช้ประกอบการกำหนดนโยบาย และการวางแผน การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ

4. วิธีการศึกษา

4.1 สำนักงานแรงงานจังหวัด 76 จังหวัด ดำเนินการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ บันทึกข้อมูล ที่สำรวจเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ

4.2 กองเศรษฐกิจการแรงงาน (กศร.) กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงานรายสาขา (นศส.) ดำเนินการจัดจ้างสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบและบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ

4.3 กศร. นศส. ดำเนินการทบทวนและจัดทำคู่มือการจัดทำรายงานดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัด 76 จังหวัด และส่วนกลาง

4.4 สำนักงานแรงงานจังหวัด 76 จังหวัด และส่วนกลาง (กศร. นศส.) วิเคราะห์และประมวลผล ข้อมูลแรงงานนอกระบบ เพื่อจัดทำรายงานสรุปผลดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสภาพพื้นที่

4.5 กศร. นศส. ติดตามผลการสำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบ รวมถึงวิเคราะห์/ประมวลผลข้อมูลแรงงานนอกระบบ เพื่อจัดทำรายงานสรุปผลดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบระดับประเทศ

5. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงาน

5.1 ภาวะเศรษฐกิจไทย

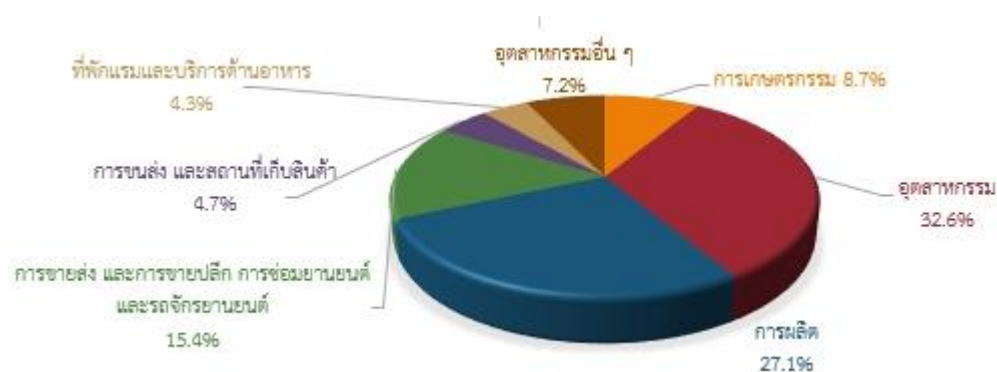
การวิเคราะห์เศรษฐกิจ การคาดการณ์จากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ Gross Domestic Product (GDP) ข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ภาพรวมผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ปี พ.ศ. 2565 ขยายตัวร้อยละ 2.5 ต่อเนื่องจากการขยายตัว ร้อยละ 1.6 ในปี 2564 เป็นการขยายตัวทั้งการผลิตภาคเกษตรและภาคนอกเกษตร โดยการผลิตภาคเกษตร ขยายตัวจากผลผลิตพืชหลัก สำหรับการผลิตภาคนอกเกษตรขยายตัว มีปัจจัยสำคัญมาจากสถานการณ์ของ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทวีตโลกคลี่คลายลง ทั้งจากภาคบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับ การท่องเที่ยวขยายตัวตลอดจนการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับรัฐบาลดำเนินมาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ อย่างต่อเนื่อง

ภาคเกษตร การผลิตโดยรวมขยายตัวร้อยละ 2.5 ต่อเนื่องจากการขยายตัวร้อยละ 2.2 ในปี 2564 ปัจจัยสำคัญมาจากการผลิตพืชหลัก เช่น ข้าวเปลือก อ้อย ปาล์มน้ำมัน และผลไม้อื่น ขณะที่ การเลี้ยงปศุสัตว์ทรงตัวตามปริมาณการผลิตโค กระบือ สัตว์ปีกที่ขยายตัว ขณะที่ผลผลิตสุกร และผลผลิต ประมงลดลง

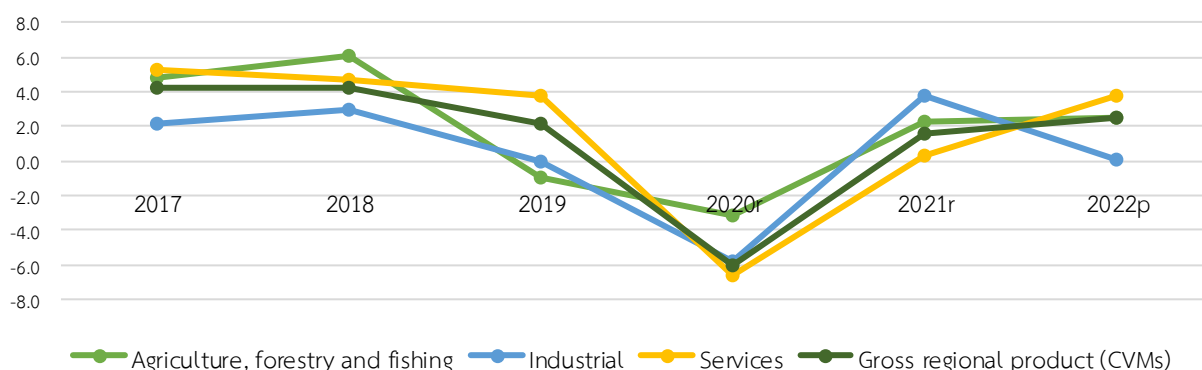
ภาคเกษตร ขยายตัวร้อยละ 2.5 ต่อเนื่องจากการขยายตัวร้อยละ 1.5 ในปี 2564 โดยการผลิตภาคบริการขยายตัวร้อยละ 3.8 เร่งขึ้นจากการขยายตัวร้อยละ 0.3 ในปีก่อนหน้า เป็นผลจากสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเร่งขึ้น เช่น สาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหาร สาขาการขนส่งและการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์และจักรยานยนต์ และสาขาการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า อย่างไรก็ตามการผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 0.1 ชะลอลงจากการขยายตัวร้อยละ 3.8 ในปีก่อนหน้า ปัจจัยสำคัญมาจากสาขาการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 0.7 ชะลอลงจากการขยายตัวร้อยละ 4.7 ในปีก่อนหน้า ตามความต้องการภาคต่างประเทศลดลง จากสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญ (ตารางที่ 1)

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างการผลิต ปี พ.ศ. 2565 และอัตราการขยายตัว GDP ระดับประเทศ

โครงสร้างการผลิต ปี พ.ศ. 2565



อัตราการขยายตัว GDP ระดับประเทศ



ที่มา : ตารางผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ อนุกรมเวลา 2538-2565 GPP CVMs Time Series Data 1995-2022 (Excel File)

ตารางที่ 1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมแบบปริมาณลูกโซ่ (อ้างอิงปี พ.ศ. 2545) (หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทอุตสาหกรรม	พ.ศ. 2563r	พ.ศ. 2564r	พ.ศ. 2565p	อัตราการเติบโต	
				2564r	2565p
ภาคการเกษตรกรรม	649,197	663,775	680,281	2.2	2.5
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	649,197	663,775	680,281	2.2	2.5
นอกภาคการเกษตรกรรม	9,687,424	9,833,087	10,075,028	1.5	2.5
อุตสาหกรรม	3,272,529	3,396,726	3,398,449	3.8	0.1
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	208,021	200,605	175,905	-3.6	-12.3
การผลิต	2,729,755	2,858,829	2,878,115	4.7	0.7
ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำและระบบการปรับอากาศ	286,663	287,437	297,106	0.3	3.4

ประเภทอุตสาหกรรม	พ.ศ. 2563r	พ.ศ. 2564r	พ.ศ. 2565p	อัตราการเติบโต	
การจัดหาน้ำ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งปฏิกูล	56,076	58,621	61,269	4.5	4.5
การบริการ	6,440,558	6,463,008	6,707,470	0.3	3.8
การก่อสร้าง	295,933	302,540	295,367	2.2	-2.4
การขายส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์	1,626,590	1,651,522	1,712,328	1.5	3.7
การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	572,014	558,850	603,411	-2.3	8.0
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	440,310	374,137	503,360	-15.0	34.5
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	612,495	646,393	679,811	5.5	5.2
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	827,902	874,487	854,277	5.6	-2.3
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค	206,347	199,998	202,210	-3.1	1.1
กิจกรรมเกี่ยวกับข้อหาริมทรัพย์	436,759	443,923	454,117	1.6	2.3
กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุน	147,248	135,711	141,082	-7.8	4.0
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ	536,568	538,195	532,468	0.3	-1.1
การศึกษา	337,241	338,115	342,940	0.3	1.4
กิจกรรมด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์	250,729	259,695	272,769	3.6	5.0
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	101,473	107,204	108,067	5.6	0.8
กิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ	167,040	158,589	160,956	-5.1	1.5
Gross provincial product (CVMs)	10,258,695	10,419,570	10,676,180	1.6	2.5

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

5.2 โครงสร้างประชากร ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน

โครงสร้างประชากร ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย พบว่า จำนวนประชากรทั่วประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ปี 2566 มีประชากรทั้งสิ้น 66,052,615 คน เพศชาย 32,224,008 คน (ร้อยละ 48.8) เพศหญิง 33,828,607 คน (ร้อยละ 51.2) โดยมีช่วงอายุ 0 - 14 ปี 10,324,273 คน (ร้อยละ 15.6) ช่วงอายุ 15 - 59 ปี 42,535,095 คน (ร้อยละ 64.4) และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป 13,193,247 คน (ร้อยละ 20.0) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรจากการทะเบียนราษฎร ระดับประเทศ จำแนกตามเพศและช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ชาย (คน)	ร้อยละ	หญิง (คน)	ร้อยละ	รวม (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	32,224,008	48.8	33,828,607	51.2	66,052,615	100.0
วัยเด็ก (0-14 ปี)	5,308,488	8.0	5,015,785	7.6	10,324,273	15.6
วัยแรงงาน (15-59 ปี)	21,079,321	31.9	21,455,774	32.5	42,535,095	64.4
วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	5,836,199	8.9	7,357,048	11.1	13,193,247	20.0

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย ข้อมูล ปี 2566

ข้อมูลสถานการณ์แรงงานในระดับประเทศในส่วนนี้ นำข้อมูลมาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้ทำการสำรวจสภาพการณ์มีงานทำของประชากรในระดับประเทศ โดยได้รวบรวมข้อมูลสถิติ ปี พ.ศ. 2566 (เดือนมกราคม - ธันวาคม 2566) โดยกองเศรษฐกิจการแรงงาน ได้นำมาประมวลผลเป็นรายปี นำเสนอเป็นรายงานสถานการณ์แรงงาน ระดับประเทศ ปี 2566 รายละเอียดดังนี้ จำนวนประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 58,920,720 คน เป็นเพศชาย จำนวน 28,081,930 คน และเพศหญิง จำนวน 30,838,790 คน เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 40,447,220 คน และเป็นผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 18,473,500 คน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 โครงสร้างประชากร ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน

สถานภาพแรงงาน	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป	58,920,720	100.0	28,081,930	100.0	30,838,790	100.0
1. ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	40,447,220	68.6	21,653,975	77.1	18,793,245	60.9
1.1 กำลังแรงงานปัจจุบัน	40,307,201	68.4	21,570,878	76.8	18,736,323	60.8
1.1.1 ผู้มีงานทำ	39,912,031	67.7	21,370,676	76.1	18,541,355	60.1
1.1.2 ผู้ว่างงาน	395,170	0.7	200,202	0.7	194,968	0.6
1.2 ผู้รอฤดูกาล	140,019	0.2	83,097	0.3	56,922	0.2
2. ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	18,473,500	31.4	6,427,955	22.9	12,045,545	39.1
2.1 ทำงานบ้าน	5,085,831	8.6	295,012	1.1	4,790,819	15.5
2.2 เรียนหนังสือ	4,547,128	7.7	2,135,648	7.6	2,411,480	7.8
2.3 ยังเด็ก/ชรา/ป่วย/พิการ จนไม่สามารถทำงานได้	6,988,892	11.9	2,897,361	10.3	4,091,531	13.3
2.4 อื่น ๆ	1,851,649	3.1	1,099,934	3.9	751,715	2.4
อัตราการว่างงาน	1.0		0.9		1.0	

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : รายงานสถานการณ์แรงงานและดัชนีชี้วัดภาวะแรงงาน ระดับประเทศ ปี 2566

5.3 โครงสร้างการจ้างงาน

จำนวนผู้มีงานทำ จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำนวน 39,912,031 คน เป็นเพศชาย จำนวน 21,370,676 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 และเพศหญิง จำนวน 18,541,355 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 โดยผู้มีงานทำสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามากที่สุด จำนวน 9,701,012 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 รองลงมา ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 8,714,733 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8,015,787 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 7,022,247 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 5,036,638 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 ผู้ไม่มีการศึกษา จำนวน 962,622 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 ไม่ทราบระดับการศึกษา จำนวน 269,535 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 และผู้สำเร็จการศึกษ่อื่น ๆ จำนวน 189,457 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับการศึกษา	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	39,912,031	100.0	21,370,676	53.5	18,541,355	46.5
1. ไม่มีการศึกษา	962,622	2.4	472,117	1.2	490,505	1.2
2. ต่ำกว่าประถมศึกษา	5,036,638	12.6	2,543,748	6.4	2,492,890	6.2
3. ประถมศึกษา	8,714,733	21.8	4,999,759	12.5	3,714,974	9.3
4. มัธยมศึกษาตอนต้น	7,022,247	17.6	4,239,431	10.6	2,782,816	7.0
5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	8,015,787	20.1	4,475,830	11.2	3,539,957	8.9
5.1 สายสามัญ	6,416,824	16.1	3,527,367	8.8	2,889,457	7.3
5.2 สายอาชีวศึกษา	1,588,973	4.0	942,163	2.4	646,810	1.6
5.3 สายวิชาการศึกษา	9,990	a	6,300	a	3,690	a
6. อุดมศึกษา	9,701,012	24.3	4,394,119	11.0	5,306,893	13.3
6.1 สายวิชาการ	6,437,503	16.1	2,676,100	6.7	3,761,403	9.4
6.2 สายวิชาชีพ	2,436,996	6.1	1,485,382	3.7	951,614	2.4
6.3 สายวิชาการศึกษา	826,513	2.1	232,637	0.6	593,876	1.5
7. การศึกษ่อื่น ๆ	189,457	0.5	100,708	0.3	88,749	0.2
8. ไม่ทราบ	269,535	0.7	144,964	0.4	124,571	0.3

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : รายงานสถานการณ์แรงงานและดัชนีชี้วัดภาวะแรงงาน ระดับประเทศ ปี 2566

5.4 โครงสร้างการว่างงาน

อัตราการว่างงานของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า มีผู้อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 40,447,220 คน เป็นเพศชาย 21,653,975 คน และเพศหญิง 18,793,245 คน โดยมีอัตราการว่างงานของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานรวมอยู่ที่ร้อยละ 1.0 เป็นอัตราการว่างงานเพศชาย ร้อยละ 0.9 และอัตราการว่างงานเพศหญิง ร้อยละ 1.0 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและอัตราการว่างงาน จำแนกตามเพศ

เพศ	ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป (คน)	ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน (คน)	ผู้ว่างงาน	
			จำนวน (คน)	อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)
ยอดรวม	58,920,720	40,447,220	395,170	1.0
ชาย	28,081,930	21,653,975	200,202	0.9
หญิง	30,838,790	18,793,245	194,968	1.0

ที่มา : รายงานสถานการณ์แรงงานและดัชนีชี้วัดภาวะแรงงาน ระดับประเทศ ปี 2566

5.5 สถานการณ์การจ้างแรงงาน

ประชากรในระดับประเทศที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำจำนวนทั้งสิ้น 39,912,031 คน เมื่อจำแนกตามอุตสาหกรรม พบว่า อุตสาหกรรมที่มีประชากรทำงานมากที่สุด 5 ลำดับแรก อยู่ในอุตสาหกรรม การขายส่ง และขายปลีก การซ่อมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์ มากที่สุด จำนวน 6,893,160 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต จำนวน 6,259,920 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 อุตสาหกรรมที่พักแรมและบริการด้านอาหาร จำนวน 3,171,121 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 การก่อสร้าง จำนวน 2,259,684 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 และการบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ จำนวน 1,798,552 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	39,912,031	100.0
ภาคการเกษตรกรรม	12,049,823	30.2
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	12,049,823	30.2
นอกภาคการเกษตรกรรม	27,862,208	69.8
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	45,569	0.1
การผลิต	6,259,920	15.6
ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบการปรับอากาศ	102,260	0.3
การจัดหาน้ำ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งปฏิกูล	74,427	0.2
การก่อสร้าง	2,259,684	5.7
การขายส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์	6,893,160	17.3
การขนส่ง และสถานที่เก็บสินค้า	1,462,711	3.7
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	3,171,121	7.9
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	200,151	0.5
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	520,330	1.3
กิจกรรมเกี่ยวกับบริหารทรัพยากร	352,769	0.9
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค	436,723	1.1
กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุน	677,244	1.7
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ	1,798,552	4.5
การศึกษา	1,122,371	2.8

อุตสาหกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กิจกรรมด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์	836,557	2.1
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	297,300	0.7
กิจกรรมการบริการด้านอื่นๆ	1,077,935	2.7
กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล การผลิตสินค้าและบริการที่ทำขึ้นเองเพื่อใช้ในครัวเรือน	231,793	0.6
กิจกรรมขององค์การระหว่างประเทศและภาคีสมาชิก	2,761	a
ไม่ทราบ	38,870	0.1

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : รายงานสถานการณ์แรงงานและดัชนีชี้วัดภาวะแรงงาน ระดับประเทศ ปี 2566

ประชากรในระดับประเทศที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำจำนวนทั้งสิ้น 39,912,031 คน เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพที่มีประชากรทำงานมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และการประมง จำนวน 11,069,742 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 รองลงมา ได้แก่ พนักงานบริการ และพนักงานในร้านค้า และตลาด จำนวน 8,543,420 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขายและการให้บริการ จำนวน 4,561,998 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือ และธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4,264,546 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 และผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ จำนวน 4,059,169 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	39,912,031	100.0
1. ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ	1,378,218	3.4
2. ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ	2,274,434	5.7
3. ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่าง ๆ และอาชีพที่เกี่ยวข้อง	1,867,227	4.7
4. เสมียน	1,867,893	4.7
5. พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้า และตลาด	8,543,420	21.4
6. ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และการประมง	11,069,742	27.7
7. ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	4,264,546	10.7
8. ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	4,059,169	10.2
9. อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและการให้บริการ	4,561,998	11.4
10. คนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	25,384	a

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : รายงานสถานการณ์แรงงานและดัชนีชี้วัดภาวะแรงงาน ระดับประเทศ ปี 2566

ประชากรในระดับประเทศที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำนวนทั้งสิ้น 39,912,031 คน เมื่อจำแนกตามสถานภาพการทำงาน พบว่า ประชากรในประเทศเป็นลูกจ้างเอกชนมากที่สุด จำนวน 15,404,115 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 รองลงมา ได้แก่ ทำงานส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง จำนวน 13,647,094 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 ช่วยธุรกิจนในครัวเรือน จำนวน 6,197,216 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ลูกจ้างรัฐบาล 3,678,385 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2 นายจ้าง จำนวน 949,975 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 และการรวมกลุ่ม จำนวน 35,246 คิดเป็นร้อยละ 0.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำแนกตามสถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	39,912,031	100.0
1. นายจ้าง	949,975	2.4
2. ลูกจ้างรัฐบาล	3,678,385	9.2
3. ลูกจ้างเอกชน	15,404,115	38.6
4. ทำงานส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	13,647,094	34.2
5. ช่วยธุรกิจในครัวเรือน	6,197,216	15.5
6. การรวมกลุ่ม	35,246	a

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : รายงานสถานการณ์แรงงานและดัชนีชี้วัดภาวะแรงงาน ระดับประเทศ ปี 2566

6. การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2566

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ดำเนินการสำรวจแรงงานนอกระบบครั้งแรกในปี 2548 และดำเนินการจัดทำเป็นประจำทุกปีโดยดำเนินการสำรวจพร้อมกับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ในไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน) เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนลักษณะทางประชากรและลักษณะการทำงาน ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ โดยแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน ซึ่งผลการสำรวจในปี 2566 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ในปี 2566 แรงงานนอกระบบมีจำนวนมากกว่าแรงงานในระบบประมาณ 2.2 แสนคน จากผู้มีงานทำทั้งสิ้น 40.1 ล้านคน เป็นแรงงานนอกระบบ 21.0 ล้านคน (ร้อยละ 52.3) และเป็นแรงงานในระบบ 19.1 ล้านคน (ร้อยละ 47.7) โดยแรงงานนอกระบบเพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิง

การกระจายตัวของแรงงานนอกระบบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของแรงงานนอกระบบมากที่สุด คือ ร้อยละ 76.4 รองลงมาเป็นภาคเหนือ ร้อยละ 69.0 และภาคใต้ ร้อยละ 55.5 ส่วนในกรุงเทพมหานครและภาคกลางมีแรงงานนอกระบบน้อยกว่าแรงงานในระบบ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม มีจำนวน 11.6 ล้านคน หรือร้อยละ 55.5 รองลงมาทำงานในภาคการบริการและการค้า ร้อยละ 34.6 และภาคการผลิต ร้อยละ 9.9 ขณะที่แรงงานในระบบทำงานอยู่ในภาคการบริการและการค้ามากที่สุด รองลงมาเป็นภาคการผลิตและภาคเกษตรกรรม

แรงงานนอกระบบที่ประสบปัญหา 5.9 ล้านคน หรือร้อยละ 28.2 ของแรงงานนอกระบบทั้งหมด โดยปัญหาที่พบ มีดังนี้

1) ปัญหาจากการทำงาน พบว่าร้อยละ 47.5 เป็นเรื่องค่าตอบแทน รองลงมาเป็นงานขาดความต่อเนื่อง ร้อยละ 18.0 และงานหนัก ร้อยละ 13.6

2) ปัญหาจากสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แรงงานนอกระบบประสบมากที่สุด คือ อิริยาบถในการทำงาน (ไม่ค่อยได้เปลี่ยนลักษณะท่าทางในการทำงาน) ร้อยละ 37.8 มีฝุ่น ละออง คิววัน กลิ่น ร้อยละ 32.6 และมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ร้อยละ 9.3

3) ปัญหาจากความไม่ปลอดภัยในการทำงาน พบว่า ร้อยละ 63.0 ประสบปัญหาจากสารเคมี รองลงมาคือ ปัญหาจากเครื่องจักร เครื่องมือ ที่เป็นอันตราย ร้อยละ 15.9 และประสบอันตรายต่อระบบทุระบบตา ร้อยละ 4.1

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แรงงานนอกระบบมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 54.3 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 51.0 ในปี 2565 และในปี 2566 เพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นร้อยละ 52.3

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1.1 นิยามและการจำแนกแรงงานนอกระบบ

คำนิยามของ “แรงงานนอกระบบ” เกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2536 ในการประชุมนานาชาติ 15th International Conference of Labour Statisticians (ICLS) ในครั้งนั้นถูกจำกัดความให้หมายถึง “แรงงานที่ประกอบอาชีพเจ้าของกิจการ (Self - employed) หรือเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการที่จัดอยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบ หรือเป็นแรงงานที่ช่วยเหลือกิจการของครอบครัว หรือลูกจ้างในสถานประกอบการที่จัดอยู่ในภาคเศรษฐกิจในระบบแต่ไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม หรือคนทำงานบ้าน”

สำหรับประเทศไทย นิยามของ “แรงงานนอกระบบ” ถูกกำหนดไว้หลากหลายโดยองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะมีความหมายครอบคลุมแรงงานในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดคำนิยาม

กระทรวงแรงงาน กำหนดคำนิยาม “แรงงานนอกระบบ” ในแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2566 - 2570) หมายถึง คนทำงานสัญชาติไทยที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งไม่ได้เป็นลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือไม่ได้เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แห่งกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม รวมถึงผู้ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด แต่มิให้หมายความรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐและของรัฐวิสาหกิจซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมาย

การจำแนกแรงงานนอกระบบมีหลักเกณฑ์ และวิธีการจำแนกตาม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) จำแนกแรงงานนอกระบบตามลักษณะของอาชีพเป็น 10 กลุ่มได้แก่

- | | |
|-------------------------------|-----------------------------------|
| (1) กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน | (2) กลุ่มผู้ขับรถรับจ้าง |
| (3) กลุ่มเกษตรพันธะสัญญา | (4) กลุ่มแรงงานรับจ้างทางการเกษตร |
| (5) กลุ่มหาบเร่แผงลอย | (6) กลุ่มคนทำงานในภาคบริการ |
| (7) กลุ่มคนค้าขาย | (8) กลุ่มคนซื้อขายของเก่า |
| (9) กลุ่มคนทำงานบ้าน | (10) กลุ่มแรงงานรับจ้างทั่วไป |

1.2 คำนิยามและความสำคัญของตัวชี้วัดแรงงานนอกระบบ

ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ หรือ ตัวชี้วัดแรงงานนอกระบบ หมายถึง “ดัชนีชี้วัดหรือ หน่วยวัดความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดขึ้นเกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ เพื่อสร้างความชัดเจนในการกำหนด ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ” ซึ่งมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผลเพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนและเป้าหมายตัวชี้วัดที่ดี สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ ทำให้สามารถแก้ปัญหา หรือวางแผน การปฏิบัติงานในอนาคต เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. แนวคิดหลักและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

2.1 แนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2004) ทำการสำรวจคุณภาพชีวิตใน 28 ประเทศในแถบทวีปยุโรป ในช่วงปี พ.ศ.2547 โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิต ดังนี้ ทศนคติและการรับรู้ต่อเรื่องคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล เป็นเรื่องที่แต่ละคนต้องประเมินด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม แต่ละมิติของคุณภาพชีวิตไม่ได้แสดงบทบาทแยกจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ร่วมกันก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ดังนั้น การจะวัดคุณภาพชีวิตให้ได้อย่างสมบูรณ์ควรต้องทำ

การวัดทั้งในด้านอัตวิสัยและภาวะวิสัย ทั้งนี้ มิติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตตามที่กำหนดไว้ มีดังนี้ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ 2) มิติด้านครอบครัว 3) มิติด้านการทำงาน 4) มิติด้านสังคมและการมีส่วนร่วม 5) มิติด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพ 6) มิติด้านการพัฒนาตนเอง

Multiple Sclerosis International Federation (2018) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่สามารถมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยแบ่งออก เป็น 3 ปัจจัยหลักดังนี้

(1) Individual : บุคคล ประกอบไปด้วย สุขภาพกาย (Physical health) สุขภาพจิต (Mental health) ทักษะและความเชื่อ (Attitudes and beliefs) เพศ (Gender) อายุ (Age)

(2) Circumstances : เหตุการณ์ ประกอบด้วย วัฒนธรรมและทัศนคติทางสังคม (Culture and societal attitudes) เศรษฐกิจ (Economy) กฎหมายและนโยบาย (Laws and policies) บริการสาธารณะ (Public services) ความมั่นคงแห่งชาติและความปลอดภัย (National stability and security)

(3) Environment : สิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ (Relationships) การทำงาน และการเป็นอาสาสมัคร (Work and volunteering) การศึกษาและการเรียนรู้ (Education and learning) การพักผ่อนและการใช้ชีวิตในสังคม (Leisure and social life) บ้านและชุมชนท้องถิ่น (Home and local community) การเงินและทรัพยากร (Finances and resources)

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978) ได้กล่าวว่า พื้นฐานคุณภาพชีวิตของประชากรดูได้จาก 1) รายได้ครอบครัวที่พอเพียงแก่การเลี้ยงชีพ 2) การมีงานทำ 3) การศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน 4) โอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5) การมีเอกราชของประเทศโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาลอื่น

ฟลานาแกน (Flanagan, 1978) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตอันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จำแนกได้ 5 ประการ ได้แก่ (1) มีความสุขสบายทั้งทางด้านร่างกายและวัตถุโดยทางด้านร่างกาย (2) มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (3) มีกิจกรรมในสังคมและชุมชน (4) มีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และมีความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามพัฒนาการ (5) มีสันติภาพการเป็นการทำงานกิจกรรมเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความเพลิดเพลินในยามว่าง

จากคำจำกัดความข้างต้น สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต จะกล่าวถึง ความสุข ความอยู่ดีมีสุข ของบุคคล และสังคม ที่มีบริบทของสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การศึกษาการเมือง และศาสนา สุขภาพ การศึกษา สวัสดิการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ รายได้ การมีงานทำ ความเสมอภาค เทคโนโลยี ความผูกพันในสังคม มาเกี่ยวข้อง แม้ว่ามิติหรือองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตส่วนหลักมีความเหมือนกันและจะมีมิติหรือองค์ประกอบบางอย่างที่มีความแตกต่างกันขึ้นกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทแวดล้อมอื่น ๆ

2.2 งานวิจัยพหุองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

เอกชัย รุจิภมรพงศ์ และคณะ (2561) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า โมเดลการวัดตัวประกอบประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้แก่ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านประชาธิปไตยในองค์การ ด้านการบูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกัน ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว สุดท้าย ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตามลำดับ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดวงสมร มะโนวรรณ (2561) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพยาบาลที่สังกัดโรงพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร และได้รับรองสถานพยาบาล พบว่า ปัจจัยของคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากโดยสูงสุดคือ ด้านการเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสถานที่ทำงานปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล ตามลำดับ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านการได้รับผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสถานที่ทำงานปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านความมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และด้านการเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีอิทธิพลในทิศทางบวกกับความผูกพันองค์กรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

El Badawy, Tarek & Shiha Enas & Magdy Hussein, Mariam. (2016) ศึกษาความหมายของคุณภาพชีวิตการทำงานและอะไรคือมิติทั่วไปของคุณภาพชีวิตการทำงานในอียิปต์ เพื่อเน้นให้เห็นถึงมิติที่สำคัญที่สุดของคุณภาพชีวิตการทำงาน การวิจัยเป็นแบบสำรวจในธรรมชาติ ผลการศึกษา พบว่า ค่าตอบแทน ความมั่นคงในการทำงานและการเติบโตส่วนบุคคลและโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่เป็นมิติที่สำคัญที่สุดของคุณภาพชีวิตการทำงานในอียิปต์

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน

ความสุขในการทำงานของคนในองค์กร มีความสำคัญต่อการทำงานและองค์กรอย่างแท้จริง คนทำงานที่มีความสุขนั้นไม่ได้หมายถึงรายได้เป็นสิ่งเดียวที่สำคัญที่สุด ยังจะต้องมี “คุณภาพชีวิตการทำงาน” ที่ดี ซึ่งหมายถึง คุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมในการทำงานของบุคคล และเน้นมิติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ รวมทั้งยังครอบคลุมทุกเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมในการทำงาน และสภาพในการทำงาน ตลอดจนควรให้ความสำคัญที่บทบาทการทำงาน ได้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง และสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (Davis, 1977; Merton, 1977; Seashore, 1975; Royuela et al., 2007)

ประเด็นที่น่าสนใจของ Delamotte และ Takezawa (1984) ในเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงาน ประกอบด้วย (1) ความพึงพอใจต่อสภาพการทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิตคนทำงาน (2) นิยามคุณภาพชีวิตการทำงาน (3) สถานประกอบการควรให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน

Richard E. Walton ซึ่งปรากฏในหนังสือ Criteria for Quality of Working Life ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ 8 ประการ คือ (1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ (Adequate and Fair Compensation) (2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย (Safe and Healthy Environment) (3) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี (Development of Human Capacities) (4) ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน (Growth and Security) (5) ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน (Social Integration) (6) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม (Constitutionalism) (7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม (Work Life Balance) (8) ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง (Social Relevance)

แนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Two-Factor Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ได้รับความสนใจ และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในชื่อทฤษฎีการจูงใจ – ค้ำจุน (The Motivation Hygiene Theory) แนวทางในการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีร่วมกันและเกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) ได้แก่ ความสำเร็จของงาน (Achievement) การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) ลักษณะงาน (Work Itself) นำเป้าหมาย หรือท้าทายความสามารถ ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement)

(2) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ซึ่งมีอยู่ 10 ประการคือ การบังคับบัญชา (supervision) นโยบายบริหาร (policy and administration) สภาพการทำงาน (working condition) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (relations with superiors) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (relation with subordinates) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (relation with peers) ตำแหน่งในบริษัท (status) ความมั่นคงในงาน (job security) เงินเดือน (salary) ชีวิตส่วนตัว (personal life)

Hackman and Suttle (1977, อ้างถึงใน อุสุมา ศักดิ์ไพศาล, 2556) มองว่า บุคลากรในองค์กรทุกระดับ ซึ่งรวมไปถึงผู้บริหารหรือเจ้าของสถานประกอบการ ที่มีความต้องการในคุณภาพชีวิตในการทำงานเช่นกัน และเมื่อได้รับการตอบสนองที่ดีก็จะส่งผลถึงสังคมในองค์กรมีสิ่งแวดล้อมที่ดี บุคคลมีขวัญและกำลังใจในการทำงานก็จะส่งผลไปยังผลผลิตที่ดี มีปริมาณที่เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มความผูกพันในองค์กร การลดปัญหาการลาออกและขาดแคลนอัตรากำลังคน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน

Ali Nasermoddeli และคณะ (2003 ; 2003) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการชาวญี่ปุ่นจำนวน 2,100 คน พบว่า ข้าราชการที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ภาวะการมีสุขภาพกายที่ดีจะลดลง ทั้งในผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งเป็นผลให้เกิดภาวะการเป็นโรคเรื้อรังต่าง ๆ ส่วนผู้ที่มีเป้าหมายและเข้าใจว่าตนเองต้องการอะไร และมีความรู้ดีกว่าตนเองได้ทำงานที่มีคุณค่า จะสามารถจัดการกับปัญหาหรือสิ่งต่างๆ ในชีวิตได้ดี จึงเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนอื่น นอกจากนี้ พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ต่างกันมีผลต่อการจัดการต่อปัญหา ด้านสุขภาพที่ต่างกัน และมีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตเช่นกัน โดยจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ภาระงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิต ดังนั้น ภาระงานมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อสุขภาพกาย ขณะที่สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อสุขภาพกาย

สมพงศ์ รัตนนพวงศ์ (2559) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานศูนย์ข่าวแห่งหนึ่ง พบว่า มีเพียงรายได้ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตนเองทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยเรียงตามความสำคัญจากความรวดเร็วในการทำงาน คุณภาพงานและปริมาณงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยเฉพาะในประเด็นความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

อุสุมา ศักดิ์ไพศาล (2556) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและด้านความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานและด้านความรวดเร็วในการทำงาน ดังนั้น จากการศึกษาพบว่า ถ้าพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานสูง จะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสูงตามไปด้วย

González-Baltazar R., Contreras-Estrada M.I., León-Cortés S.G., Hidalgo-González B.J., Hidalgo-Santacruz G. (2020) ศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานในแรงงานเศรษฐกิจนอกระบบที่กวาดาลาฮาราเม็กซิโก พบว่า ร้อยละ 48 ของแรงงานเป็นเพศชายและเพศหญิง ร้อยละ 52 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 และ 29 ปี ทำงานระหว่าง 6 และ 10 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 55 ของประชากรมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ระดับต่ำมีร้อยละ 39 มีความพึงพอใจในระดับปานกลางและร้อยละ 6 มีความพึงพอใจในระดับสูง การศึกษานี้ พบว่า ภายใต้เงื่อนไขของแรงงานในภาคนี้แรงงานมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ดีหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีและมีความยืดหยุ่น อย่างไรก็ตามแรงงานมีระดับความพึงพอใจในระดับต่ำกับคุณภาพชีวิตของพวกเขา ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงความปลอดภัยและอาชีวอนามัยได้ งานหลายอย่างในสภาพที่ไม่แข็งแรงและมีความเสี่ยงต่อการทำงาน

4. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

4.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานให้นิยามของแรงงานนอกระบบว่า หมายถึง แรงงานที่ไม่ได้รับการคุ้มครองในระบบการประกันสังคมเป็นกำลังแรงงานที่ครอบคลุม ประชากรไทยเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศ (แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ, มปป.)

ILO (2002) มีรายงานเรื่อง Decent Work and the Informal Economy ได้รายงานแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานนอกระบบกับ 4 โครงหลักในการทำงานโดยมีเนื้อความพอสังเขปคือ

(1) Employment : การจ้างงาน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจ้างงานที่เหมาะสม และลักษณะนั้นเหมาะสมกับผู้ถูกจ้างเพื่อสร้างโอกาสในการทำงานและการเรียนรู้งาน เป็นการกระจายโอกาส กระจายรายได้ ไม่เพียงแต่จะส่งผลดีต่อผู้ถูกจ้างงานเท่านั้นที่ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ทางสังคมหรือการเข้าถึงทรัพยากรภาครัฐ แต่ยังเป็นการกระตุ้นคุณภาพสถานะทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการให้ได้รับแรงงานฝีมือดี มีคุณภาพ ติดตามงานได้ เข้าใจการประเมินงานตามศักยภาพผู้ถูกจ้างงาน ลดช่องว่างทางสังคมได้

(2) Social (Protection against vulnerabilities) : การคุ้มครองทางสังคม กลุ่มแรงงานนอกระบบ มักขาดโอกาสทางการคุ้มครองทางสังคมไม่ว่าจะเป็นหลักประกันสุขภาพในการทำงาน ประกันภัย สิทธิการรักษาพยาบาล หรือความปลอดภัยในการทำงานตามลักษณะงานที่ทำ ต้องทำให้พวกเขาเหล่านี้ เข้าถึงสวัสดิการดังกล่าวนี้ให้ได้เทียบเท่าการทำงานในระบบ

(3) Social dialogue : สร้างความเข้มแข็งในการทำงาน ในองค์กรหรือนายจ้างควรมีระบบการจัดการ การทำงานและการจ้างงานที่ดี คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม ความเท่าเทียมกัน ไม่เอาเปรียบ ลดความเหลื่อมล้ำ ทางการประกอบอาชีพจากการถูกกดขี่ราคาจำจ้าง เนื่องด้วยผู้ถูกจ้างอาจถูกมองว่าไม่มีตัวตน ทำงานเพียงแลกเงิน จำจ้างไปวันต่อวัน ผู้จ้างต้องมีความเป็นธรรม สิทธิในการออกเสียง ความเห็นให้ผู้ถูกจ้าง

(4) Rights : สิทธิตามกฎหมาย การทำงานหรือการจ้างงานควรปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานตามกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติที่พึงยึดถือเพื่อความเป็นธรรมทั้งฝ่ายผู้จ้างและผู้ถูกจ้างงาน ทราบถึงสิทธิประโยชน์ตนเอง ที่พึงได้รับ

OECD (2017) มีรายงานเรื่อง Is self-employment quality work? ได้รายงานแนวคิดเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบกับ 4 โครงสร้าง ได้แก่

(1) รายได้ (Earnings) ได้แก่ รายได้ที่ได้รับ (Income earned) และความมั่นคงทางการเงิน (Financial security)

(2) ความมั่นคงของงาน (Job stability) ได้แก่ ระยะเวลาการจ้างงาน (Duration) ผลลัพธ์ ของการทำงาน (Exit outcomes)

(3) สภาพการทำงาน (Working conditions) ได้แก่ ชั่วโมงทำงาน (Hours worked) สุขภาพ และความปลอดภัย (Health and safety) การฝึกอบรมและการพัฒนาอาชีพของตนเอง (Training and career development)

(4) การพึ่งพาตนเองในการทำงาน (Dependent self-employment) ได้แก่ การแจกแจง สถานการณ์ทำงาน (Clarify work status) การคุ้มครองทางสังคม (Social protection)

4.2 งานวิจัยพอสังเขปที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน และมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2561) จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ กล่าวว่าการแบ่งประเภทของตัวชี้วัด สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ และตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่วัดสิ่งที่นับได้ หรือสิ่งที่มีลักษณะเชิงกายภาพ และตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่วัดสิ่งที่ เป็นนามธรรม (ตัวชี้วัดเชิงสังคม)

การจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยมีการวิเคราะห์ภายใต้โครงสร้างและบริบท ทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย ทั้งสิ้น 13 ตัวชี้วัด และจัดทำดัชนีผสม (Composite Index) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ศักยภาพ และความพร้อมของแรงงานนอกระบบ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) รายได้รวมเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (2) จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายจากรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง (3) ร้อยละกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เพียงพอ/ไม่เพียงพอ กับรายจ่ายในแต่ละเดือน (4) ร้อยละกลุ่มตัวอย่างที่มีภาระหนี้สิน

ด้านที่ 2 ด้านสังคม ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ร้อยละของครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่ เป็นของตนเอง (2) ร้อยละของแรงงานนอกระบบที่เป็นคนพิการ (3) สภาพความพิการเปรียบเทียบกับความสามารถในการหารายได้ (4) ร้อยละของแรงงานนอกระบบที่มีโรคประจำตัว (5) ปัญหาสุขภาพ เปรียบเทียบกับความสามารถในการหารายได้ (6) ระยะเวลาในการทำงานเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างต่อวัน เปรียบเทียบกับรายได้ (7) การบาดเจ็บจากการทำงานเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกับกลุ่มอาชีพ

ด้านที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย ได้แก่ ตัวชี้วัดความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อม ของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

ด้านที่ 4 ด้านศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ ได้แก่ ตัวชี้วัดความพร้อม และศักยภาพในการทำงาน ในส่วนของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบที่ปรึกษาได้แบ่งการพิจารณา ออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย และด้านข้อมูล ศักยภาพและความพร้อมของแรงงาน

ผลการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ สรุปดังนี้

(1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบยังคงมีรายได้เฉลี่ย (13,541 บาทต่อเดือน) ต่ำกว่า รายได้เฉลี่ยของแรงงานไทยทั้งหมด (16,840 บาทต่อเดือน) ขณะที่แรงงานนอกระบบที่มีช่วงรายได้ประมาณ 9,751-15,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายเฉลี่ยมากที่สุด คือ 3.8 คน ส่วนใหญ่เห็นว่ารายได้ ที่สามารถหาได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่มา (ร้อยละ 55.34 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) และมีหนี้สิน (ร้อยละ 57.46 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) โดยพบความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ความไม่เพียงพอของรายได้กับการมีหนี้สิน (ร้อยละ 39.58 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด)

(2) ด้านสังคม พบว่า แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 45.10 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) มีสภาพร่างกายปกติ (ร้อยละ 99.55 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) และส่วนใหญ่ไม่มีโรค ประจำตัว (ร้อยละ 79.71 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) ขณะที่ในกลุ่มของแรงงานนอกระบบที่มีความพิการนั้น ในกรณีที่ไม่มียาประจำตัวคนพิการนั้นส่วนใหญ่จะมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และพบความสัมพันธ์ ของการมีโรคประจำตัวกับการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตแรงงานนอกระบบที่ทำการสำรวจ ส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย 7.73 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งสอดคล้องกับชั่วโมงการทำงานที่กำหนดไว้ในสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ขณะที่การได้รับบาดเจ็บจากการทำงานนั้นมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 4.47 ของกลุ่ม ตัวอย่างทั้งหมด โดยอาชีพที่มีสัดส่วนผู้ได้รับบาดเจ็บมากที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างแรงงานประมงพื้นบ้าน ร้อยละ 33.33 ของกลุ่มตัวอย่างในอาชีพดังกล่าว

(3) ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยพบว่า ในภาพรวมแรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจ ในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันค่อนข้างมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.68) โดยมีความพึงพอใจ ในสาธารณูปโภคของพื้นที่ที่อาศัยมากที่สุด (ระบบไฟฟ้าและระบบประปา) และมีความพึงพอใจที่เกี่ยวกับ ความเพียงพอของพื้นที่สำหรับการและสวนสาธารณะน้อยที่สุด

(4) ด้านข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ มีความพร้อมน้อยในการใช้ทักษะทางด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งแรงงานนอกระบบประเมิน ความพร้อมและศักยภาพของตนเองโดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.38 และหากพิจารณา ในส่วนของความเห็นความพร้อมและศักยภาพในด้านต่าง ๆ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อม และศักยภาพในการใช้ภาษาไทยมากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 คะแนน ในขณะที่ความพร้อม และศักยภาพในการใช้ภาษาต่างประเทศ (ซึ่งส่วนใหญ่คือภาษาอังกฤษ) และแรงงานนอกระบบมีความพร้อม และศักยภาพในการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ มีระดับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเพียง 0.55 คะแนน ทั้งนี้ หากพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 1.53 จากระดับคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปทุมธานีมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 1.24 จากระดับคะแนนสูงสุด 5 คะแนน

Consuelo, María, María (2003) ศึกษาคุณภาพชีวิตและแรงงานนอกระบบในผู้สูงอายุในเมือง โคลัมเบียระดับกลาง พบว่า คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบผู้สูงอายุนั้นอยู่ในเกณฑ์ดีและเกี่ยวข้องกับ การประเมินสุขภาพในเชิงบวก การทำงานเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีมีความกระตือรือร้น และมีประสิทธิภาพรวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้สูงอายุจำนวนมากทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนี้ จากมุมมองของการพัฒนามนุษย์ให้ความหมายกับชีวิตของผู้สูงอายุช่วยให้พวกเขาสามารถขยายขีดความสามารถ ของพวกเขาเป็นบุคคลที่ใช้งานและมีประสิทธิภาพและมีส่วนช่วยในการตระหนักถึงตนเองและการรับรู้ทางสังคม

5. แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2566 – 2570

การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบของกระทรวงแรงงาน โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2562 ได้อนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบแห่งชาติ (คนช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงแรงงาน เป็นกรรมการ และมอบหมายให้กระทรวงแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ด้านแรงงานนอกระบบ โดยบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่าย แรงงานนอกระบบในพื้นที่ภายใต้โครงสร้างการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบระดับชาติ ระดับอำนาจการ และระดับปฏิบัติการ

กระทรวงแรงงานร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายแรงงานนอกระบบที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการ ด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2566 – 2570) เพื่อต่อยอดจากแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 – 2565) ที่จะสิ้นสุด โดยเชื่อมโยงกับแผนระดับที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนระดับที่ 2 แผนแม่บทภาคใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกทั้งในปัจจุบัน และในช่วงปี พ.ศ. 2566 – 2570 ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น รวมทั้งให้สอดคล้องกับวิถีการจ้างงาน New Normal รองรับการทำงานนอกระบบ แรงงานอิสระ รูปแบบ การจ้างงานแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการแรงงาน นอกระบบ ดังนี้

วิสัยทัศน์ “แรงงานนอกระบบมีศักยภาพสูง มีงานทำ ได้รับการคุ้มครอง และมีหลักประกันทางสังคมที่ดี”

พันธกิจ

- 1) พัฒนาทักษะฝีมือและส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์แรงงานและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี
- 2) สร้างโอกาสการมีงานทำที่ดีและมีความมั่นคงในการทำงาน
- 3) ส่งเสริมความคุ้มครองและความปลอดภัยในการทำงาน
- 4) สร้างหลักประกันทางสังคมและหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุม
- 5) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ
- 6) ส่งเสริมความร่วมมือด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบทุกระดับ

แนวทางการดำเนินงาน/พัฒนา ประกอบด้วย 6 แนวทางหลัก 14 แนวทางย่อย

แนวทางที่ 1 การพัฒนาทักษะฝีมือและส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์แรงงาน และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

แนวทางย่อยที่ 1.1 เพิ่มสมรรถนะและผลิตภาพแรงงานนอกระบบให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี และนวัตกรรม

แนวทางย่อยที่ 1.2 จัดระบบมาตรฐานฝีมือแรงงาน

แนวทางย่อยที่ 1.3 พัฒนาการศึกษาลึกซึ้งเพื่อการมีงานทำ

แนวทางที่ 2 การสร้างโอกาสการมีงานทำที่ดีและมีความมั่นคงในการทำงาน

แนวทางย่อยที่ 2.1 เพิ่มโอกาสในการมีงานทำ

แนวทางย่อยที่ 2.2 บริการแนะแนวอาชีพ

แนวทางย่อยที่ 2.3 พัฒนาและขยายช่องทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของแรงงานนอกระบบ

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมความคุ้มครองและความปลอดภัยในการทำงาน

แนวทางย่อยที่ 3.1 ส่งเสริมความคุ้มครองแรงงานนอกระบบทุกกลุ่ม

แนวทางย่อยที่ 3.2 ส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

แนวทางย่อยที่ 3.3 พัฒนากฎหมายให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบทุกกลุ่ม

แนวทางที่ 4 สร้างหลักประกันทางสังคมและหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุม

แนวทางย่อยที่ 4.1 พัฒนารูปแบบหลักประกันทางสังคมที่เหมาะสม

แนวทางย่อยที่ 4.2 พัฒนาช่องทางการเข้าถึงหลักประกันทางสังคม

แนวทางที่ 5 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการแรงงาน

นอกระบบ

แนวทางย่อยที่ 5.1 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการบริหารจัดการ

แรงงานนอกระบบ

แนวทางที่ 6 ส่งเสริมความร่วมมือด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบทุกระดับ

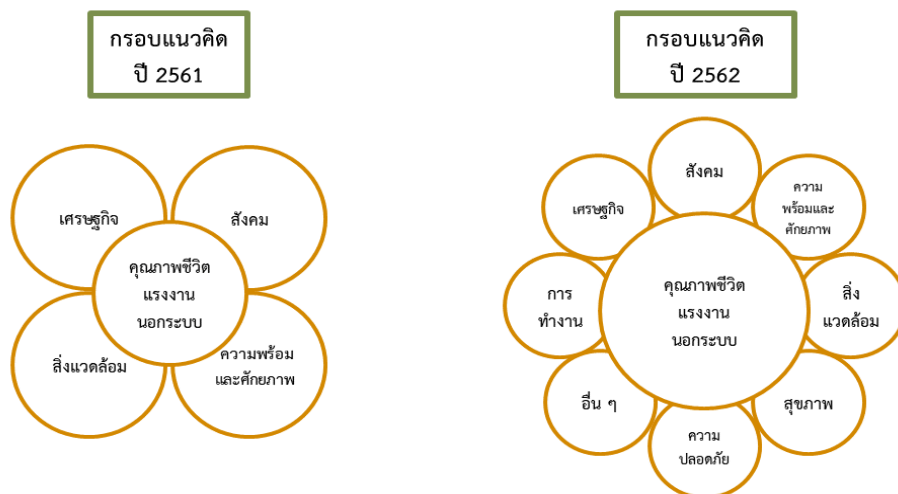
แนวทางย่อยที่ 6.1 พัฒนากลไกการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบทุกระดับ

แนวทางย่อยที่ 6.2 สร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายแรงงานนอกระบบ

6. กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และจากมิติต่าง ๆ ในการสะท้อน "คุณภาพชีวิตการทำงาน" ได้แก่ 1. คุณภาพชีวิต (ทั่วไป) 2. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) 3. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) ของแรงงานนอกระบบ คณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและพัฒนาเป็น กรอบแนวคิดในการศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ขยายการศึกษาจากกรอบแนวคิด ปี 2562 ใน 4 มิติ ให้เป็น 8 มิติ ดังภาพประกอบด้านล่างนี้

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา



บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป้าหมาย (Target Population) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แรงงานนอกระบบของประเทศไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและ 76 จังหวัด การสุ่มตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจงบุคคลที่เป็นแรงงานนอกระบบในพื้นที่ที่ถูกสุ่มตัวอย่าง โดยเน้นการกระจายในกลุ่มอาชีพและพื้นที่กรุงเทพมหานครและ 76 จังหวัด ให้มีความเป็นตัวแทนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลและผลการสำรวจที่จะให้ตัวอย่างแรงงานนอกระบบในพื้นที่ที่ตกเป็นตัวอย่างให้ได้ดีที่สุด (Occupational with Area Based Sampling) ทั้งนี้ มีการขอความร่วมมือกับอาสาสมัครแรงงานกรุงเทพมหานคร สำนักงานแรงงานจังหวัดทุกจังหวัด หน่วยงานระดับท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการประสานและอำนวยความสะดวกในการเข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่กรุงเทพมหานครและ 76 จังหวัด

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

ใช้วิธีเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสำรวจที่ดัดแปลงมาจากรายงานโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เสนอ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน โดยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากกรอบแนวคิดในการศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ แนวคิดในมิติต่าง ๆ ที่สะท้อน "คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ" ได้แก่ 1. คุณภาพชีวิต (ทั่วไป) 2. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) 3. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) ของแรงงานนอกระบบ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานนอกระบบ โดยมีประเด็นในการสำรวจ ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ
- 5) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน
- 6) ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

1.3 การประมวลผล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ระดับประเทศ พ.ศ. 2567 จากข้อมูลที่ได้เก็บมาได้จะทำการประมวลผลโดยแยกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.3.1 ผลการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ (แบ่งย่อยอีก 8 ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ความปลอดภัย ด้านสภาพแวดล้อม การทำงาน ความพร้อมและศักยภาพ และด้านอื่น ๆ) การได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม ปัญหาด้านแรงงาน และความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งจะทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

1.3.2 ผลการวิเคราะห์กลุ่มอาชีพด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

1.3.3 ผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่

1) ด้านเศรษฐกิจ คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ ความเพียงพอของรายได้ภาระหนี้สิน เป้าหมายความสำเร็จในแต่ละวัน เป็นต้น

2) ด้านสังคม คือ สภาพความเป็นอยู่ของตนเอง ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น สภาพที่อยู่อาศัย และการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง เป็นต้น

3) ด้านสุขภาพ คือ สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย การได้รับบาดเจ็บ การรับรู้ว่าจะสามารถรับมือกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ และการมีปัญหาด้านสุขภาพจากการทำงาน

4) ด้านความปลอดภัย คือ ความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน การรับรู้ถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน

5) ด้านสภาพแวดล้อม คือ สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงควมมีอิสระในการใช้ชีวิตของตนเอง มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และแหล่งแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

6) ด้านการทำงาน คือ สภาพการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน รวมถึงปัญหาจากการทำงาน

7) ด้านพร้อมและศักยภาพแรงงานนอกระบบ คือ ความพร้อมในการทำงานของแรงงาน มีศักยภาพและทักษะด้านภาษา เทคโนโลยี หรือด้านอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

8) ด้านอื่น ๆ เช่น การมีกิจกรรมทำในเวลาว่าง การมีเวลาส่วนตัวหรือเวลาพักผ่อน ความสมดุลระหว่างเวลางานและเวลาส่วนตัว เป็นต้น

2. วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล

ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลของแรงงานนอกระบบ และคำนวณหาดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ระดับประเทศ โดยกองเศรษฐกิจการแรงงานและสำนักงานแรงงานจังหวัด ดำเนินการสำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบ เป้าหมาย 72,335 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดดำเนินการสำรวจและบันทึกข้อมูลได้ 67,726 คน กองเศรษฐกิจการแรงงานดำเนินการสำรวจและบันทึกข้อมูลได้ 5,000 คน รวมเป็น 72,726 คน คิดเป็นร้อยละ 100.54) โดยกำหนดระยะเวลาสำหรับการสำรวจและบันทึกข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2567

3. ข้อจำกัดของข้อมูล

ในตารางสถิติ ผลรวมของแต่ละจำนวนอาจไม่เท่ากับยอดรวม เนื่องจากข้อมูลแต่ละจำนวนได้มีการปัดเศษโดยอิสระจากกัน

บทที่ 4 ผลการสำรวจ

1. ผลการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ พบว่า จำนวนแรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งสิ้น 72,726 คน จากเป้าหมาย 72,335 คน (ร้อยละ 100.54) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.38 เพศชาย ร้อยละ 41.62 สถานภาพสมรส ร้อยละ 67.39 มีอายุอยู่ในช่วงวัยแรงงาน อายุ 20 - 59 ปี ร้อยละ 73.06 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 39.25 ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด มากที่สุด ร้อยละ 26.73 รองลงมาคือ อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 24.17

ตารางที่ 9 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ

รายการ	ร้อยละ
เพศ	
เพศหญิง	58.38
เพศชาย	41.62
สถานภาพ	
โสด	24.84
สมรส	67.39
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	7.78
อายุ	
อายุน้อยกว่า 20 ปี	1.11
อายุ 20 - 59 ปี	73.06
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	25.83
วุฒิการศึกษาสูงสุด	
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	39.25
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	23.73
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	23.72
อนุปริญญา/ปวส.	6.15
ปริญญาตรี	6.66
สูงกว่าปริญญาตรี	0.22
กำลังศึกษา	0.27
การประกอบอาชีพ	
ว่างงาน	10.89
ผู้รับงานไปทำที่บ้าน	1.43
ลูกจ้างทำงานบ้าน	1.66
แรงงานรับจ้างทั่วไป	24.17
แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล	3.00
แรงงานประมงพื้นบ้าน	0.46
เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	26.73
พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย	5.64
คนขับรถรับจ้าง	2.00
เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	5.19
ขายของเก่า	0.38
ฟรีแลนซ์/อิสระ	3.72

รายการ	ร้อยละ
ทำงานในภาคบริการ	1.15
กิจการภาคครอบครัว	2.42
ลูกจ้างทั่วไป	9.10
อื่น ๆ (ไม่ระบุ)	1.89

ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.00 มีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว และร้อยละ 69.14 ไม่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน ร้อยละ 12.99 เคยเป็นพนักงานโรงงาน เหตุผลสูงสุดที่ทำให้เปลี่ยนงาน ระบุว่าต้องการอิสระ ร้อยละ 10.92 รองลงมาคือ เกษียณอายุ/อายุมาก ร้อยละ 4.10

สำหรับด้านความต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.59 ไม่มีความต้องการ โดยแรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนมากจะทำงานในฐานะลูกจ้าง ร้อยละ 43.01 รองลงมาคือ ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ร้อยละ 30.40

ตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ

รายการ	ร้อยละ
ประกอบอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว	85.00
ประกอบอาชีพรอง	15.00
ก่อนหน้าที่ท่านทำงานในปัจจุบันท่านเคยทำงาน/ประกอบอาชีพหรือไม่	
ไม่เคยทำงาน/ประกอบอาชีพมาก่อน	69.14
เคยทำงาน	30.86
ข้าราชการ	0.51
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	0.85
พนักงานบริษัทเอกชน	9.48
พนักงานโรงงาน	12.99
อื่น ๆ	7.03
เหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงาน (เฉพาะผู้ที่ตอบเคยทำงานมาก่อน)	
เกษียณอายุ/อายุมาก	4.10
ถูกเลิกจ้าง	3.66
ต้องการอิสระ	10.92
สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย	2.99
ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า	0.80
มีปัญหาในที่ทำงาน	0.81
อื่น ๆ	2.40
ท่านอยากทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการหรือไม่	
อยาก	41.41
ไม่อยาก	58.59
ท่านทำงานในฐานะอะไร	
นายจ้าง	3.59
ลูกจ้าง	43.01
ลูกจ้างทำงานหลายเจ้า	8.04
การรวมกลุ่ม	1.80
ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	30.40
ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	6.74
อื่น ๆ	6.43

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 10,592 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 44.04 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน มีคนที่ร่วมใช้จ่ายจำนวน 3 คน ร้อยละ 26.92 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ (ร้อยละ 58.31) มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และมีภาระหนี้สิน ร้อยละ 54.39 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 77.34

ตารางที่ 11 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ

รายการ	ร้อยละ
รายได้รวมเฉลี่ย (รวมรายรับทุกช่องทาง)	10,592 บาทต่อเดือน
ต่ำกว่า 9,000 บาท	44.04
9,000 – 15,000 บาท	33.30
มากกว่า 15,000 บาท	22.65
จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่าย	
1 คน	22.83
2 คน	26.57
3 คน	26.92
ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป	23.68
โดยเฉลี่ยรายได้รวมของท่านเพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่	
เพียงพอ	41.69
ไม่เพียงพอ	58.31
ท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่	
ไม่มี	45.61
มี	54.39
มี ในระบบ	77.34
มี นอกระบบ	11.04
มี ในระบบและนอกระบบ	11.62

ทั้งนี้จากการสำรวจรายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ของแรงงานนอกระบบโดยเฉลี่ยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 10,050 บาทต่อเดือน ร้อยละ 31.42 ได้รับรายได้เป็นรายงวด/รายครั้ง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 63.40 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับมีความคุ้มค่า ขณะที่ร้อยละ 36.60 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับไม่มีความคุ้มค่า สาเหตุส่วนใหญ่ระบุว่ากำไรน้อย/รายได้น้อย และทำงานหนักเกินไป ตามลำดับ เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.46 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมาย มีเพียงร้อยละ 15.54 ที่ตั้งเป้าหมาย และส่วนใหญ่ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำงานได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ตารางที่ 12 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน)

รายการ	ร้อยละ
รายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว)	10,050 บาทต่อเดือน
งานที่ท่านทำอยู่ได้รับค่าตอบแทนในประเภท	
รายชั่วโมง	1.27
รายวัน	31.25
รายสัปดาห์	3.68
รายเดือน	26.12
รายงวด/รายครั้ง	31.42
อื่น ๆ	6.27

รายการ	ร้อยละ
รายได้จากการทำงานที่ท่านได้รับความคุ้มค่าต่องานที่ท่านทำหรือไม่	
คุ้มค่า	63.40
ไม่คุ้มค่า เนื่องจาก	36.60
ทำงานหนักเกินไป	11.47
กำไรน้อย/รายได้น้อย	22.72
รบกวนเวลาส่วนตัวมากเกินไป	1.38
อื่น ๆ	1.22
เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวันของท่านคือ	
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	84.46
ตั้งเป้าหมาย	15.54
สำเร็จ	12.74
ไม่สำเร็จ	2.88

2) ด้านสังคม พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.18 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ รองลงมาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 20.68 ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.50 ไม่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง มีเพียงร้อยละ 2.50 เท่านั้น ที่มีปัญหาทะเลาะและขัดแย้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องส่วนตัว ตารางที่ 13 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม

รายการ	ร้อยละ
สภาพความเป็นอยู่	
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ	69.18
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่อยู่ระหว่างผ่อนชำระ	4.05
อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง	20.68
อาศัยอยู่กับผู้อื่น (เช่น เพื่อน คนรู้จัก เป็นต้น)	1.10
อาศัยในบ้านพักที่หน่วยงานจัดให้	0.39
เช่าบ้าน/เช่าที่อยู่อาศัย	4.45
อื่น ๆ	0.16
งานของท่านมีปัญหา ทะเลาะ ขัดแย้งบ้างหรือไม่	
ไม่มี	97.50
มี	2.50
เรื่องงาน	1.04
เรื่องส่วนตัว	1.32
อื่น ๆ	0.16

3) ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ร้อยละ 99.14 มีสภาพร่างกายปกติ มีเพียงร้อยละ 0.86 ที่มีความพิการ ซึ่งร้อยละ 55.89 ของผู้พิการเป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยส่วนใหญ่ของผู้พิการ ร้อยละ 55.41 ไม่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ และจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.88 ไม่มีโรคประจำตัว และกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 21.86 ซึ่งร้อยละ 79.15 ของผู้มีปัญหา ระบุว่าเกิดความปวดเมื่อยจากการทำงาน

ตารางที่ 14 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ

รายการ	ร้อยละ
สภาพร่างกาย	
ปกติ	99.14
พิการ ประเภทความพิการ	0.86
การมองเห็น	11.15
การได้ยิน	10.35
การเคลื่อนไหว	55.89
อื่น ๆ	22.61
มีบัตรประจำตัวคนพิการ	44.59
ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ	55.41
ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่	
มี	7.12
ไม่มี	92.88
การทำงานของท่านทำให้มีปัญหาสุขภาพหรือไม่	
ไม่มี	78.14
มี อย่างไร	21.86
เครียด	18.09
ปวดเมื่อย	79.15
อื่น ๆ	2.76

4) ด้านความปลอดภัย พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.85 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน สำหรับด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่แล้วไม่เคยประสบเหตุการณ์ มีเพียงร้อยละ 1.19 ที่เคยประสบเหตุการณ์ โดยผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องลักทรัพย์ ร้อยละ 62.69

ตารางที่ 15 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย

รายการ	ร้อยละ
ตั้งแต่เริ่มทำงานหลักที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน ท่านได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานจำนวนกี่ครั้ง	
ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน	91.85
เคย แต่ไม่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	7.25
เคย และต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	1.60
ในเวลางาน ท่านเคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินบ้างหรือไม่	
ไม่เคยประสบเหตุการณ์	98.81
เคยประสบเหตุการณ์	1.19
ลักทรัพย์	62.69
จี้/ปล้น	6.49
อื่น ๆ	30.82

5) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 75.57 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 5 กิโลเมตร แรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันในระดับมาก ดังนี้ มีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง ร้อยละ 39.42 บริเวณที่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค ร้อยละ 39.41 บริเวณที่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 39.34 มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น ร้อยละ 39.18 มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม ร้อยละ 38.71 มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ ร้อยละ 37.11 และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ร้อยละ 35.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม

ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค	1.69	3.74	24.38	39.41	30.78
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า	0.91	3.15	22.67	39.34	33.92
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ อย่างเหมาะสม	1.96	6.12	29.93	38.71	23.28
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม	3.90	8.11	32.15	35.12	20.71
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่	2.89	7.61	30.99	37.11	21.41
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง	1.40	5.84	26.96	39.42	26.38
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น	1.31	5.78	26.16	39.18	27.57

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

6) ด้านการทำงาน พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.23 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ มีเพียงร้อยละ 20.77 ที่มีปัญหา ซึ่งผู้ที่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพระบุว่า มีปัญหาในเรื่องการทำงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมากที่สุด ร้อยละ 11.65 รองลงมาได้แก่ ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้ ร้อยละ 5.10 ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป ร้อยละ 4.13 ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า ร้อยละ 3.84 ไม่สามารถหยุดงานได้ ร้อยละ 3.44 และอื่น ๆ ร้อยละ 0.65 ตามลำดับ ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบมีระยะเวลาทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย 8 ชั่วโมงต่อวัน

ตารางที่ 17 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน

รายการ	ร้อยละ
ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่มีปัญหา	79.23
มีปัญหา	20.77
ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้	5.10
ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า	3.84
ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป	4.13
ไม่สามารถหยุดงานได้	3.44

รายการ	ร้อยละ
ไม่ได้รับสวัสดิการ	11.65
อื่น ๆ	0.65
ระยะเวลาที่ทํางาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด)	8 ชั่วโมง/วัน

7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ

7.1) ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความพร้อมในการใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.08 แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ร้อยละ 45.10 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้ดี ร้อยละ 35.78 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้ดี ร้อยละ 27.49 ตามลำดับ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็น ต้องมีสำหรับการทํางานในปัจจุบัน

ตารางที่ 18 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ

ความพร้อมและศักยภาพในการทํางาน	ไม่ สามารถ ทำได้	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
ท่านใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)	2.48	3.31	6.45	24.89	29.79	33.08
ท่านใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สอง ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ดี (ภาษาต่างประเทศ)	45.10	20.47	15.54	13.58	4.03	1.28
ท่านใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้ดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)	27.49	16.74	19.18	21.85	10.22	4.53
ท่านใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทาง ในการสร้างรายได้ ได้ดี (เทคโนโลยี สารสนเทศ)	35.78	19.32	16.27	17.86	7.48	3.28

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

7.2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพ

จากการประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทํางานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 2.07 และมีความพร้อมและศักยภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.75 ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.84 ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.52 และ 1.15 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กลุ่มอาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ/ขายของ ออนไลน์ (2.88) รองลงมา คือ กลุ่มอาชีพทํางานในภาคบริการ (2.47) และกลุ่มอาชีพเจ้าของกิจการขนาดเล็ก (2.41) ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพและความพร้อมโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้าง ทำการเกษตรตามฤดูกาล (1.87)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มอาชีพ โดยพิจารณาจากจำนวนแรงงานที่มีอยู่ในกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มอาชีพมากที่สุด คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด พบว่า มีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.88 และมีความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.81 แต่มีความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.58 , 1.23 และ 0.88 ตามลำดับ

รองลงมาได้แก่ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป พบว่า มีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 2.01 และมีความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.57 แต่มีความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.83 ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.52 และ 1.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพ

อาชีพหลัก	ท่านใช้ภาษาไทย ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)	ท่านใช้ ภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นภาษาที่ สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี	ท่านใช้ อินเทอร์เน็ตใน การสืบค้นข้อมูล ได้อย่างดี (เทคโนโลยี สารสนเทศ)	ท่านใช้โปรแกรม/ แอปพลิเคชัน เพื่อเป็นช่องทาง ในการสร้าง รายได้ ได้อย่างดี	ระดับความ คิดเห็น
รวม	3.75	1.15	1.84	1.52	2.07
ว่างงาน	3.58	1.27	1.61	1.50	1.99
ผู้รับงานไปทำที่บ้าน	3.65	1.02	1.57	1.30	1.88
ลูกจ้างทำงานบ้าน	3.50	1.15	1.73	1.46	1.96
แรงงานรับจ้างทั่วไป	3.57	1.12	1.83	1.52	2.01
แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล	3.57	0.98	1.62	1.32	1.87
แรงงานประมงพื้นบ้าน	3.56	1.58	1.91	1.80	2.21
เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	3.81	0.88	1.58	1.23	1.88
พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย	3.93	0.94	1.79	1.50	2.04
คนขับรถรับจ้าง	3.74	1.09	1.95	1.63	2.10
เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	3.99	1.45	2.29	1.91	2.41
ขายของเก่า	3.66	1.31	1.60	1.39	1.99
ฟรีแลนซ์/อิสระ/ขายของออนไลน์	4.39	1.96	2.98	2.17	2.88
ทำงานในภาคบริการ	4.17	1.50	2.33	1.90	2.47
กิจการภาคครอบครัว	3.93	1.25	2.01	1.65	2.21
ลูกจ้างทั่วไป	3.77	1.40	2.15	1.86	2.29
อื่น ๆ	3.99	1.36	2.18	1.74	2.32

หมายเหตุ : คะแนนระดับความคิดเห็นเฉลี่ยรวมของกลุ่มตัวอย่างมีค่าอยู่ในช่วงคะแนนระหว่าง 3.34 – 5.00 หมายถึง แรงงานนอกระบบมีความพร้อมมาก ช่วงคะแนนระหว่าง 1.67 – 3.33 หมายถึง แรงงานนอกระบบมีความพร้อมปานกลาง ช่วงคะแนนระหว่าง 0.00 – 1.66 หมายถึง แรงงานนอกระบบมีความพร้อมน้อย

7.3) ด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงาน

ในสาขาอาชีพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 25.90 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานแม่บ้าน มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 18.70 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 13.52 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ต สืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 10.12 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ และมีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 6.07 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

ตารางที่ 20 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม

รายการ	ร้อยละ
สาขาอาชีพช่าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	18.70
งานไม้	9.99
งานปูน	9.04
งานอลูมิเนียม	1.65
งานหล่อ/งานแม่พิมพ์	0.67
งานซ่อม	6.70
งานสี	3.94
สาขาอาชีพไฟฟ้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	6.07
งานไฟฟ้า	4.33
งานดูแลระบบคอมพิวเตอร์	1.44
งานซ่อมบำรุงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	1.23
สาขาอาชีพศิลปะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	10.12
งานวาดภาพ	1.18
งานปั้น	0.79
งานออกแบบ	1.91
งานแกะสลัก	0.54
งานตัดเย็บ	5.56
งานเครื่องประดับ	0.98
งานถัก	1.88
สาขาอาชีพภาคบริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	25.90
งานนัดแผนไทย	1.93
งานแม่บ้าน	12.51
งานประกอบอาหาร	11.15
งานต้อนรับ	3.75
งานขาย	11.59
งานรักษาความปลอดภัย	2.65
งานดูแลผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย	0.92
สาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	13.52
การใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล	12.37
งานเขียนโปรแกรม	0.49
งานตัดต่อวิดีโอ	0.54
กราฟิกดีไซน์	0.65

7.4) ประสพการณ์การเข้าร่วมอบรมในโครงการพัฒนาฝีมือแรงงาน พบว่า มีเพียงร้อยละ 19.43 ที่เคยเข้าร่วมการอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมอบรมในเรื่องงานหัตถกรรม/งานฝีมือ และผู้ที่เคยเข้าร่วมอบรม ร้อยละ 89.25 ระบุว่าได้นำไปใช้ต่อยอดในงาน ส่วนอีกร้อยละ 28.96 ไม่เคยเข้าร่วมอบรม ระบุเหตุผลส่วนใหญ่ที่ไม่เข้าร่วม เพราะไม่มีเวลาเข้าร่วม

ตารางที่ 21 ข้อมูลเกี่ยวกับประสพการณ์การเข้าร่วมอบรม

รายการ	ร้อยละ
ท่านเคยเข้าร่วมการอบรมในโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานหรือไม่	
เคยเข้าร่วม เกี่ยวกับเรื่องอะไร	19.43
งานหัตถกรรม/งานฝีมือ	34.94
อาหาร	34.79
บริการ	6.69
งานช่าง	11.22
คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี	4.51
เกษตร	26.55
หลังอบรมท่านนำความรู้ไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ในงานของท่านหรือไม่	
ได้ใช้	89.25
ไม่ได้ใช้	10.57
ไม่เคยเข้าร่วม สาเหตุ	80.57
ไม่สนใจเข้าร่วม	24.31
ไม่มีเวลาเข้าร่วม	28.96
ไม่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดงาน	8.77
สถานที่จัดอบรม/โครงการอยู่ห่างไกล	4.38

8) ด้านอื่น ๆ พบว่า ในระยะเวลา 1 วัน ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีเวลาว่างโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8 ชั่วโมง อีก 8 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 95.11 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 93.58 ระบุว่า มีเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่วนใหญ่แล้ว ร้อยละ 96.58 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.14 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือการมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกร้อยละ 52.93 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตทำงาน

ตารางที่ 22 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ

รายการ	ชั่วโมง/ร้อยละ
ในระยะเวลา 1 วัน ท่านแบ่งสัดส่วนระหว่างเวลางานกับเวลาส่วนตัวและเวลาอื่น ๆ อย่างไร	
เวลางาน	8 ชั่วโมง
เวลาพักผ่อน/นอน	8 ชั่วโมง
เวลาส่วนตัว	5 ชั่วโมง
เวลาอื่น ๆ	3 ชั่วโมง
ท่านมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน (ตามที่ท่านแบ่งสัดส่วนไว้แล้ว) หรือไม่	
มี	95.11
ไม่มี	4.89
งานที่ท่านทำ มีเวลาเหมาะสมและเพียงพอระหว่างเวลางานกับเวลาส่วนตัว	
เหมาะสมเพียงพอ	93.58
ไม่เหมาะสมเพียงพอ	6.42

รายการ	ชั่วโมง/ร้อยละ
ท่านเคยโดยถูก/ไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงานหรือไม่	
ไม่เคย	96.58
เคย	3.42
อะไรคือความสำเร็จในชีวิตการทำงานในอนาคตท่าน	
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	52.93
รายได้เพิ่มขึ้น	24.14
เป็นเจ้าของกิจการ	3.43
ขยายกิจการ	2.19
ได้รับการยอมรับ/ยกย่อง	1.19
มีบ้าน/มีรถ	2.16
หมดภาระหนี้สิน	8.97
บุตรหลานสำเร็จการศึกษา	4.80
อื่น ๆ	0.18

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ

พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ร้อยละ 57.14 ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ ร้อยละ 26.32 แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.22 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ มีเพียงร้อยละ 31.78 ที่เป็นสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.30 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน มีเพียงร้อยละ 26.70 ที่เป็นสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่ระบุว่าทำประกันชีวิต แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.22 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีเพียงร้อยละ 18.78 ที่เป็นสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรปลูกพืช

ตารางที่ 23 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ

รายการ	ร้อยละ
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ	
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ที่ท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้รับความคุ้มครอง	42.86
ผู้ประกันตน ม.39	5.41
ผู้ประกันตน ม.40	18.93
เบี้ยความพิการ	0.96
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	17.01
เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ	26.32
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้เป็นสมาชิก	68.22
กองทุนหมู่บ้าน	29.92
การทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)	3.26
กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน	1.15
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ	
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้เป็นสมาชิก	73.30
การทำประกันชีวิต	15.77
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	15.74

รายการ	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้เป็นสมาชิก	81.22
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	2.55
วิสาหกิจชุมชน	4.12
กลุ่มเกษตรกรปลูกพืช	11.35
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	4.95
กลุ่มเกษตรกรทำประมงน้ำจืด	1.10
กลุ่มเกษตรกรทำประมงทะเล	0.50
กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	0.16

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ พบว่า ร้อยละ 72.05 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจไม่มีปัญหาด้านแรงงาน ส่วนที่ระบุว่าไม่มีปัญหาด้านแรงงาน พบว่า มีปัญหาการไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่องสูงสุด ร้อยละ 12.06 รองลงมาได้แก่ เรื่องค่าตอบแทน ร้อยละ 9.99 ขาดทักษะฝีมือทั่วไป ร้อยละ 8.56 ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ร้อยละ 5.35 และปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ ร้อยละ 5.00 ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานนอกระบบในปัจจุบัน พบว่าแรงงานนอกระบบมีระดับความคิดเห็นระดับมากต่อการไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ร้อยละ 34.80 ยังไม่มีการทำอย่างต่อเนื่องและไม่มีความได้ที่มั่นคง ร้อยละ 33.47 และการไม่ได้รับการคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมกับแรงงานในระบบ ร้อยละ 33.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 24 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ

รายการ	ร้อยละ
ปัญหาด้านแรงงานของท่านในปัจจุบัน	
ไม่มีปัญหา	72.05
ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง	12.06
ขาดทักษะฝีมือทั่วไป	8.56
ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	5.35
ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ	5.00
ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน	2.46
ไม่รู้สิทธิตามกฎหมาย	3.90
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	2.80
ค่าตอบแทน	9.99

ตารางที่ 25 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน

ประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีการทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีความได้ที่มั่นคง	4.12	7.83	29.95	33.47	24.63
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมายของแรงงานนอกระบบ	3.76	8.66	30.59	34.80	22.19
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมแรงงานในระบบ	3.95	8.09	29.82	33.33	24.81

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.08 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ทั้งนี้ ผู้ที่เคยใช้บริการ ส่วนใหญ่เคยใช้บริการศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน รองลงมาได้แก่ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานจัดหางาน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และสถาบัน/สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ตามลำดับ

ตารางที่ 26 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน

รายการ	ร้อยละ
หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ท่านเคยใช้บริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่เคยใช้บริการ	67.08
ศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน	16.43
สำนักงานจัดหางาน	12.48
สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน/ศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน	8.33
สำนักงานประกันสังคม	14.67
สถาบัน/สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน	7.93

ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุดในเรื่องทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 67.69 รองลงมาคือ ความต่อเนื่องในการทำงาน ร้อยละ 65.20 ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม ร้อยละ 64.29 สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 64.19 และให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน ร้อยละ 62.94 ตามลำดับ

ตารางที่ 27 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ

ความช่วยเหลือจากภาครัฐ	ต้องการความช่วยเหลือ	ระดับความต้องการความช่วยเหลือ (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
หางานทำในประเทศ	51.75	4.50	4.41	12.63	14.40	15.81
หางานทำในต่างประเทศ	42.27	9.60	5.70	11.48	7.75	7.74
อาชีพเสริม	62.84	3.48	5.30	18.91	18.88	16.27
พัฒนาฝีมือทั่วไป	62.58	3.35	5.80	19.31	18.88	15.24
พัฒนาทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	59.49	3.97	5.87	19.19	17.08	13.38
การรวมกลุ่มอาชีพ	60.11	4.00	6.16	19.14	17.65	13.16
คุ้มครองความปลอดภัยในการทำงาน	61.26	3.43	5.23	18.97	18.69	14.94
ความรู้ด้านกฎหมาย	61.59	3.54	5.95	19.64	18.55	13.91
แก้ไขสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน	59.79	3.62	5.81	19.60	17.58	13.18
ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม	64.29	2.66	4.38	16.76	19.31	21.18
ให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน	62.94	2.92	5.16	19.11	19.51	16.24
ทุนในการประกอบอาชีพ	67.69	2.37	3.93	15.77	19.95	25.67
ความต่อเนื่องในการทำงาน	65.20	2.59	4.23	16.18	19.93	22.27
สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม	64.19	3.08	4.69	15.47	18.34	22.61

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลทั่วไป เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพที่พบมากที่สุดในการสำรวจ คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด 19,442 คน คิดเป็นร้อยละ 26.73 ของกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป 17,576 คน คิดเป็นร้อยละ 24.17 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งข้อมูลผลการวิเคราะห์กลุ่มอาชีพกับข้อมูลทั่วไป พบว่า

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.62 เพศชาย ร้อยละ 42.38 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 81.37 มีอายุอยู่ในช่วง 20 - 59 ปี ร้อยละ 69.09 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 47.86 โดยกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.49 ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน มีเพียงร้อยละ 23.51 ที่เคยทำงานมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน ส่วนใหญ่ร้อยละ 9.35 เคยทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และเหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงาน ผู้ที่เคยทำงานมาก่อนส่วนมากระบุว่าต้องการอิสระ ร้อยละ 11.40 เมื่อสอบถามถึงความต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 72.81 ไม่มีความต้องการ และร้อยละ 47.98 ระบุว่าประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.86 เพศชาย ร้อยละ 47.14 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 64.34 มีอายุอยู่ในช่วง 20 - 59 ปี ร้อยละ 79.45 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 40.22 โดยกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.90 ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน มีเพียงร้อยละ 30.10 ที่เคยทำงานมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน ส่วนใหญ่ร้อยละ 17.19 เคยทำงานเป็นพนักงานโรงงาน และเหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงาน ผู้ที่เคยทำงานมาก่อนส่วนมากระบุว่าต้องการอิสระ ร้อยละ 10.27 เมื่อสอบถามถึงความต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 53.41 ไม่มีความต้องการ และร้อยละ 72.48 ระบุว่าทำงานในฐานะลูกจ้าง

ตารางที่ 28 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
เพศ		
เพศหญิง	57.62	52.86
เพศชาย	42.38	47.14
สถานภาพ		
โสด	12.22	28.21
สมรส	81.37	64.34
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	6.41	7.45
อายุ		
อายุน้อยกว่า 20 ปี	0.17	1.06
อายุ 20 - 59 ปี	69.09	79.45
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	30.74	19.48
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	47.86	40.22
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	22.00	23.92
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	23.58	25.73
อนุปริญญา/ปวส.	3.43	5.76
ปริญญาตรี	3.01	4.16
สูงกว่าปริญญาตรี	0.09	0.13
กำลังศึกษา	0.03	0.00

ตารางที่ 29 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ประกอบอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว	79.01	83.94
ประกอบอาชีพรอง	20.99	16.06
ก่อนหน้าที่ท่านทำงานในปัจจุบันท่านเคยทำงาน/ประกอบอาชีพหรือไม่		
ไม่เคยทำงาน	76.49	69.90
เคยทำงาน	23.51	30.10
ข้าราชการ	0.34	0.27
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	0.53	0.70
พนักงานบริษัทเอกชน	9.35	6.55
พนักงานโรงงาน	9.00	17.19
อื่น ๆ	4.28	5.39
เหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงาน (เฉพาะผู้ที่ตอบเคยทำงานมาก่อน)		
เกษียณอายุ/อายุมาก	1.75	1.85
ถูกเลิกจ้าง	1.58	6.55
ต้องการอิสระ	11.40	10.27
สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย	1.82	2.25
ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า	4.85	0.67
มีปัญหาในที่ทำงาน	0.67	0.84
อื่น ๆ	1.44	2.38
ท่านอยากทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการหรือไม่		
อยาก	27.19	46.59
ไม่อยาก	72.81	53.41
ท่านทำงานในฐานะอะไร		
นายจ้าง	5.49	0.98
ลูกจ้าง	22.23	72.48
ลูกจ้างทำงานหลายเจ้า	3.74	15.62
การรวมกลุ่ม	2.30	0.86
ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	47.98	6.92
ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	10.70	2.18
อื่น ๆ	7.56	0.96

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลคุณภาพชีวิต

1) ด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 45.21 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาท โดยเฉลี่ย มีรายได้รวม 10,992 บาทต่อเดือน ส่วนรายได้จากการทำมาหากินเพียงอย่างเดียวอยู่ที่ 10,130 บาทต่อเดือน ซึ่งร้อยละ 30.17 มีคนร่วมใช้จ่ายจากเงินที่ได้จำนวน 3 คน ร้อยละ 55.34 ของกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ระบุว่ารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 61.91 ซึ่งเป็นภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 85.81 โดยร้อยละ 51.37 ของกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืดได้รับค่าตอบแทนรายงวด/รายครั้ง และระบุว่าค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นคุ้มค่างานที่ทำ ร้อยละ 60.29 มีเพียงร้อยละ 39.71 ที่ระบุว่าไม่คุ้มค่า เนื่องจากกำไรน้อย/รายได้น้อย ร้อยละ 84.08 ไม่ได้ตั้งเป้าหมายรายวัน มีเพียงร้อยละ 15.92 ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งร้อยละ 13.72 ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำได้สำเร็จ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 43.78 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาท โดยเฉลี่ย มีรายได้รวม 9,570 บาทต่อเดือน ส่วนรายได้จากการทำงานเพียงอย่างเดียวอยู่ที่ 9,501 บาทต่อเดือน ซึ่งร้อยละ 28.24 มีคนร่วมใช้จ่ายจากเงินที่ได้จำนวน 3 คน ร้อยละ 68.35 ของกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ระบุว่ารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 60.87 ซึ่งเป็นภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 74.06 โดยร้อยละ 37.40 ของกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไปได้รับค่าตอบแทนรายวัน และระบุว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นคุ้มค่างานที่ทำ ร้อยละ 60.86 มีเพียงร้อยละ 39.14 ที่ระบุว่าไม่คุ้มค่า เนื่องจากทำงานหนักเกินไป ร้อยละ 87.45 ไม่ได้ตั้งเป้าหมายรายวัน มีเพียงร้อยละ 12.55 ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งร้อยละ 10.60 ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำได้สำเร็จ

ตารางที่ 30 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
รายได้รวมเฉลี่ย (รวมรายรับทุกช่องทาง)	10,992 บาท	9,570 บาท
ต่ำกว่า 9,000 บาท	45.21	43.78
9,000 – 15,000 บาท	28.69	42.19
มากกว่า 15,000 บาท	26.10	14.02
จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่าย		
1 คน	15.07	24.99
2 คน	26.32	26.48
3 คน	30.17	28.24
ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป	28.44	20.29
โดยเฉลี่ยรายได้รวมของท่านเพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่		
เพียงพอ	44.66	31.65
ไม่เพียงพอ	55.34	68.35
ท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่		
ไม่มี	38.09	39.13
มี	61.91	60.87
มี ในระบบ	85.81	74.06
มี นอกระบบ	5.44	12.63
มี ในระบบและนอกระบบ	8.75	13.31

ตารางที่ 31 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน) จำแนกตาม กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
รายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว)	10,130 บาท	9,501 บาท
งานที่ท่านทำอยู่ได้รับค่าตอบแทนในประเภท		
รายชั่วโมง	0.65	1.83
รายวัน	19.45	37.40
รายสัปดาห์	2.71	4.58
รายเดือน	16.61	26.62
รายงวด/รายครึ่ง	51.37	28.17
อื่น ๆ	9.20	1.40

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
รายได้จากการทำงานที่ท่านได้รับมีความคุ้มค่าต่องานที่ท่านทำหรือไม่		
คุ้มค่า	60.29	60.86
ไม่คุ้มค่า เนื่องจาก	39.71	39.14
ทำงานหนักเกินไป	11.21	18.96
กำไรน้อย/รายได้น้อย	26.72	18.78
รบกวนเวลาส่วนตัวมากเกินไป	1.51	1.04
อื่น ๆ	0.46	0.47
เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวันของท่านคือ		
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	84.08	87.45
ตั้งเป้าหมาย	15.92	12.55
สำเร็จ	13.72	10.60
ไม่สำเร็จ	2.25	2.05

2) ด้านสังคม

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ ร้อยละ 82.86 เกือบทั้งหมดร้อยละ 97.61 ไม่เคยมีปัญหาทะเลาะหรือขัดแย้งกับใคร

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ ร้อยละ 69.55 เกือบทั้งหมดร้อยละ 97.97 ไม่เคยมีปัญหาทะเลาะหรือขัดแย้งกับใคร

ตารางที่ 32 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สภาพความเป็นอยู่		
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ	82.86	69.55
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่อยู่ระหว่างผ่อนชำระ	1.30	2.63
อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง	15.25	22.28
อาศัยอยู่กับผู้อื่น (เช่น เพื่อน คนรู้จัก เป็นต้น)	0.17	0.79
อาศัยในบ้านพักที่หน่วยงานจัดให้	0.06	0.38
เช่าบ้าน/เช่าที่อยู่อาศัย	0.34	4.16
อื่น ๆ	0.02	0.21
งานของท่านมีปัญหา ทะเลาะ ขัดแย้งบ้างหรือไม่		
ไม่มี	97.61	97.97
มี	2.39	2.03
เรื่องงาน	0.48	1.25
เรื่องส่วนตัว	1.89	0.75
อื่น ๆ	0.04	0.06

3) ด้านสุขภาพ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่แล้วมีสภาพร่างกายปกติ มีเพียงร้อยละ 0.36 ที่มีความพิการ ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 28.81 ส่วนใหญ่ระบุว่ามีความปวดเมื่อย

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วมีสภาพร่างกายปกติ มีเพียงร้อยละ 0.76 ที่มีความพิการ ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 24.20 ส่วนใหญ่ระบุว่ามีความปวดเมื่อย

ตารางที่ 33 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สภาพร่างกาย		
ปกติ	99.64	99.24
พิการ ประเภทความพิการ	0.36	0.76
การมองเห็น	12.86	11.28
การได้ยิน	12.86	9.77
การเคลื่อนไหว	55.71	46.62
อื่น ๆ	18.57	32.33
มีบัตรประจำตัวคนพิการ	35.71	39.10
ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ	64.29	60.90
ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่		
มี	7.03	4.51
ไม่มี	92.97	95.49
การทำงานของท่านทำให้มีปัญหาสุขภาพหรือไม่		
ไม่มี	71.19	75.80
มี อย่างไร	28.81	24.20
เครียด	11.79	26.98
ปวดเมื่อย	87.72	71.24
อื่น ๆ	0.49	1.78

4) ด้านความปลอดภัย

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 90.01 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน และไม่เคยประสบเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 98.56

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 89.87 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน และไม่เคยประสบเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 99.28

ตารางที่ 34 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ตั้งแต่เริ่มทำงานหลักที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน ท่านได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานจำนวนกี่ครั้ง		
ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน	90.01	89.87
เคย แต่ไม่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	9.09	9.27
เคย และต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	1.70	2.59
ในเวลางาน ท่านเคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินบ้างหรือไม่		
ไม่เคยประสบเหตุการณ์	98.56	99.28
เคยประสบเหตุการณ์	1.44	0.72
ลักทรัพย์	81.72	55.91
จี้/ปล้น	3.23	6.30
อื่น ๆ	15.05	37.80

5) ด้านสภาพแวดล้อม

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.23 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 5 กิโลเมตร มีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันในระดับมากต่อบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีสภาพถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง ร้อยละ 41.77 มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น ร้อยละ 41.23 มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม ร้อยละ 40.46 มีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค ร้อยละ 40.22 มีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 39.75 มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ ร้อยละ 39.36 และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ร้อยละ 35.50 ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.96 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 5 กิโลเมตร มีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันในระดับมากต่อบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคไฟฟ้า ร้อยละ 40.07 มีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค ร้อยละ 39.74 มีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง ร้อยละ 37.30 มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น ร้อยละ 36.95 มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม ร้อยละ 36.32 มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ ร้อยละ 35.26 และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ร้อยละ 33.02 ตามลำดับ

ตารางที่ 35 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย อยู่ในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค	1.25	2.74	23.21	40.22	32.58
	2.05	5.26	24.57	39.74	28.39
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า	0.56	2.31	22.16	39.75	35.23
	1.52	3.92	21.52	40.07	32.97
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ อย่างเหมาะสม	1.53	5.12	29.41	40.46	23.47
	2.49	7.12	28.72	36.32	25.35
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความปลอดภัยจากยาเสพติด และอาชญากรรม	4.09	7.20	32.55	35.50	20.67
	4.24	8.72	30.26	33.02	23.76
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่	2.14	6.02	30.75	39.36	21.72
	2.93	8.11	29.52	35.26	24.18
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง	0.83	4.75	25.67	41.77	26.99
	1.67	6.54	25.48	37.30	29.01
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น	0.83	5.11	24.59	41.23	28.24
	1.69	6.66	24.94	36.95	29.76

** บรรทัดบน คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

** บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

6) ด้านการทำงาน

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 78.16 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีสวัสดิการ ร้อยละ 14.56 ซึ่งระยะเวลาในการทำงานของกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8 ชั่วโมงต่อวัน

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 81.26 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีสวัสดิการ ร้อยละ 10.05 ซึ่งระยะเวลาในการทำงานของแรงงานรับจ้างทั่วไป โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8 ชั่วโมงต่อวัน

ตารางที่ 36 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่มีปัญหา	78.16	81.26
ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้	3.98	6.30
ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า	1.60	2.55
ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป	3.75	2.37
ไม่สามารถหยุดงานได้	2.76	2.53
ไม่มีสวัสดิการ	14.56	10.05
อื่น ๆ	0.65	0.31
ระยะเวลาที่ท่านทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด)	8 ชั่วโมง/วัน	8 ชั่วโมง/วัน

7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ

7.1) การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลความพร้อมและศักยภาพ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่มีทักษะในการใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ร้อยละ 90.03 แต่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดี ร้อยละ 54.28 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 42.30 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี ร้อยละ 32.75 ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีทักษะในการใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ร้อยละ 84.05 แต่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่านและเขียนได้ดี ร้อยละ 44.46 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 35.39 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี ร้อยละ 27.42 ตามลำดับ

ตารางที่ 37 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ความพร้อมและศักยภาพในการทำงาน	ไม่ สามารถ ทำได้	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
ท่านใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)	1.01	2.94	6.02	26.99	30.03	33.01
	5.05	4.07	6.83	25.63	29.89	28.53
ท่านใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาต่างประเทศ)	54.28	20.00	12.86	9.74	2.43	0.69
	44.46	22.77	14.42	13.81	3.44	1.10
ท่านใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)	32.75	18.75	17.90	20.75	7.67	2.18
	27.42	15.49	21.12	22.68	9.51	3.78

ความพร้อมและศักยภาพในการทำงาน	ไม่ สามารถ ทำได้	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
ท่านใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทาง ในการสร้างรายได้ ได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)	42.30	22.05	14.24	14.92	4.99	1.50
	35.39	18.52	18.04	18.29	6.73	3.03

** บรรทัดบน คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

** บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

7.2) ด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงาน

ในสาขาอาชีพ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 23.96 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานแม่บ้าน มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 18.05 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 9.94 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 7.38 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 3.87 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 25.06 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 20.51 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานแม่บ้าน มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 14.03 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 7.69 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ มีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 6.03 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

ตารางที่ 38 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สาขาอาชีพช่าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	18.05	25.06
งานไม้	11.74	13.79
งานปูน	9.82	12.39
งานอลูมิเนียม	0.57	1.69
งานหล่อ/งานแม่พิมพ์	0.21	0.65
งานซ่อม	6.13	7.40
งานสี	3.31	5.35
สาขาอาชีพไฟฟ้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	3.87	6.03
งานไฟฟ้า	3.61	4.89
งานดูแลระบบคอมพิวเตอร์	0.28	1.06
งานซ่อมบำรุงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	0.49	0.87
สาขาอาชีพศิลปะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	9.94	7.69
งานวาดภาพ	0.60	0.97
งานปั้น	0.56	0.73
งานออกแบบ	1.39	1.20
งานแกะสลัก	0.28	0.47
งานตัดเย็บ	4.93	4.47
งานเครื่องประดับ	0.77	0.65
งานถัก	1.84	1.41

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สาขาอาชีพภาคบริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	23.96	20.51
งานวางแผนไทย	1.17	2.08
งานแม่บ้าน	15.28	10.96
งานประกอบอาหาร	13.60	7.31
งานต้อนรับ	1.58	3.13
งานขาย	9.20	6.93
งานรักษาความปลอดภัย	2.40	2.87
งานดูแลผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย	0.81	0.55
สาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	7.38	14.03
การใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล	8.00	13.18
งานเขียนโปรแกรม	0.05	0.68
งานตัดต่อวิดีโอ	0.17	0.40
กราฟิกดีไซน์	0.07	0.70

8) ด้านอื่น ๆ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ใน 1 วันทำงาน มีเวลางานโดยเฉลี่ย 8 ชั่วโมง อีก 8 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 97.30 มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 95.41 ระบุว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอ ร้อยละ 97.47 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน ร้อยละ 23.84 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือมีรายได้เพิ่มขึ้น และร้อยละ 54.96 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตการทำงาน

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ใน 1 วัน มีเวลางานโดยเฉลี่ย 8 ชั่วโมง อีก 7 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 95.46 มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ร้อยละ 91.52 ระบุว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอ ร้อยละ 96.80 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และร้อยละ 25.58 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือมีรายได้เพิ่มขึ้น และร้อยละ 59.38 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตการทำงาน

ตารางที่ 39 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ชั่วโมง/ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ในระยะเวลา 1 วัน ท่านแบ่งสัดส่วนระหว่างเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวและเวลาอื่น ๆ อย่างไร		
เวลาว่าง	8 ชั่วโมง	8 ชั่วโมง
เวลาพักผ่อน/นอน	8 ชั่วโมง	7 ชั่วโมง
เวลาส่วนตัว	5 ชั่วโมง	5 ชั่วโมง
เวลาอื่น ๆ	3 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง
ท่านมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน (ตามที่ท่านแบ่งสัดส่วนไว้แล้ว) หรือไม่		
มี	97.30	95.46
ไม่มี	2.70	4.54
งานที่ท่านทำ มีเวลาเหมาะสมและเพียงพอระหว่างเวลาว่างกับเวลาส่วนตัว		
เหมาะสมเพียงพอ	95.41	91.52
ไม่เหมาะสมเพียงพอ	4.59	8.48

รายการ	ชั่วโมง/ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ท่านเคยโดยถูก/ไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงานหรือไม่		
ไม่เคย	97.47	96.80
เคย	2.53	3.20
อะไรคือความสำเร็จในชีวิตการทำงานในอนาคตท่าน		
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	54.96	59.38
รายได้เพิ่มขึ้น	23.84	25.58
เป็นเจ้าของกิจการ	2.65	2.37
ขยายกิจการ	1.23	0.66
ได้รับการยอมรับ/ยกย่อง	0.99	0.68
มีบ้าน/มีรถ	1.30	1.81
หมดภาระหนี้สิน	9.07	5.79
บุตรหลานสำเร็จการศึกษา	5.90	3.61
อื่น ๆ	0.05	0.13

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลการได้รับการคุ้มครองและหลักประกัน

ทางสังคม

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด มากกว่าร้อยละ 50 ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ ร้อยละ 34.14 และร้อยละ 57.00 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ สำหรับความคุ้มครองจากกองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.84 ตอบว่าไม่ได้เป็นสมาชิก และร้อยละ 68.55 ตอบว่าไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มใดเลย

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป มากกว่าร้อยละ 50 ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ ร้อยละ 22.34 และร้อยละ 72.12 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ สำหรับความคุ้มครองจากกองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.35 ตอบว่าไม่ได้เป็นสมาชิก และร้อยละ 88.06 ตอบว่าไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มใดเลย

ตารางที่ 40 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ		
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ที่ท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้รับความคุ้มครอง	41.12	46.67
ผู้ประกันตน ม.39	1.56	5.34
ผู้ประกันตน ม.40	16.62	21.87
เบี้ยความพิการ	0.42	0.66
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	20.82	10.45
เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ	34.14	22.34
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้เป็นสมาชิก	57.00	72.12
กองทุนหมู่บ้าน	41.65	26.53
การทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)	2.34	2.00
กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน	0.36	0.52

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ		
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้เป็นสมาชิก	67.84	78.35
การทำประกันชีวิต	17.80	10.90
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	22.21	13.19
การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้เป็นสมาชิก	68.55	88.06
OTOP	2.58	3.61
วิสาหกิจชุมชน	4.09	2.56
กลุ่มเกษตรกรปลูกพืช	25.61	5.51
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	8.03	2.24
กลุ่มเกษตรกรทำประมงน้ำจืด	0.70	0.34
กลุ่มเกษตรกรทำประมงทะเล	0.21	0.10
กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	0.16	0.09

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลปัญหาด้านแรงงาน

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 68.70 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ ไม่มีปัญหาด้านแรงงาน สำหรับคนที่ตอบว่ามีปัญหาด้านแรงงาน 3 ลำดับแรก พบว่า มีปัญหาเรื่องไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ค่าตอบแทน และขาดทักษะฝีมือทั่วไป ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความคิดเห็นในระดับมากกว่าแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ยังไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมกับแรงงานในระบบ และยังไม่มีการทำอย่างต่อเนื่องและไม่มีการได้ที่มั่นคง ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 74.01 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ ไม่มีปัญหาด้านแรงงาน สำหรับคนที่ตอบว่ามีปัญหาด้านแรงงาน 3 ลำดับแรก พบว่า มีปัญหาเรื่องไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ค่าตอบแทน และขาดทักษะฝีมือทั่วไป ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความคิดเห็นในระดับมากกว่าแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ยังไม่มีการทำอย่างต่อเนื่องและไม่มีการได้ที่มั่นคง ยังไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมกับแรงงานในระบบ ตามลำดับ

ตารางที่ 41 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ปัญหาด้านแรงงานของท่านในปัจจุบัน		
ไม่มีปัญหา	68.70	74.01
ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง	12.48	14.38
ขาดทักษะฝีมือทั่วไป	9.28	7.74
ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	4.65	3.92
ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ	6.05	3.08
ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน	1.63	2.08
ไม่รู้สิทธิด้านกฎหมาย	4.92	3.27
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	3.70	2.15
ค่าตอบแทน	12.25	9.09

ตารางที่ 42 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีรายได้ที่มั่นคง	2.42	6.01	29.29	37.11	25.17
	5.21	9.73	28.03	30.72	26.32
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องสิทธิตามกฎหมายของแรงงานนอกระบบ	2.36	6.57	29.87	40.22	20.98
	5.00	9.52	29.19	31.92	24.37
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการคุ้มครอง และไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่าง ทัดเทียมแรงงานในระบบ	2.35	6.29	29.09	37.14	25.13
	5.95	10.37	27.57	30.41	25.71

** บรรทัดบน คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

** บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.01 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงาน สังกัดกระทรวงแรงงาน เมื่อถามถึงความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า กลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืดต้องการการสนับสนุนอาชีพเกษตรกรมากที่สุด ร้อยละ 75.67 รองลงมาได้แก่ ต้องการทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 71.89 และต้องการความต่อเนื่องในการทำงาน ร้อยละ 70.17 ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.06 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงาน สังกัด กระทรวงแรงงาน เมื่อถามถึงความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า กลุ่มอาชีพ แรงงานรับจ้างทั่วไปต้องการอาชีพเสริมมากที่สุด ร้อยละ 65.81 รองลงมาได้แก่ ต้องการพัฒนาฝีมือทั่วไป ร้อยละ 65.48 และต้องการทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 61.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 43 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ท่านเคยใช้บริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่เคยใช้บริการ	69.01	61.06
สำนักงานแรงงานจังหวัด/ศูนย์บริการร่วม กระทรวงแรงงาน	15.48	21.83
สำนักงานจัดหางานจังหวัด/ศูนย์ข่าว	10.93	15.55
สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จังหวัด/ศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน	7.27	12.11
สำนักงานประกันสังคมจังหวัด/ศูนย์ฟื้นฟู สมรรถภาพคนงาน	13.00	18.39
สถาบัน/สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด	9.64	7.42

ตารางที่ 44 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ความช่วยเหลือจากภาครัฐ	ต้องการความช่วยเหลือ	ระดับความต้องการความช่วยเหลือ (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
หางานทำในประเทศ	45.87	5.11	5.41	10.57	12.00	12.78
	51.53	3.10	3.35	16.69	13.19	15.20
หางานทำในต่างประเทศ	37.21	9.28	6.69	10.41	5.23	5.60
	42.45	7.44	4.93	14.17	7.24	8.67
อาชีพเสริม	59.46	3.75	6.10	18.37	16.78	14.46
	65.81	2.34	5.05	22.20	17.92	18.30
พัฒนาฝีมือทั่วไป	60.20	3.72	6.52	19.57	16.72	13.67
	65.48	2.36	5.55	21.90	16.81	18.86
พัฒนาทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	57.22	4.24	6.26	20.14	15.46	11.12
	61.50	2.96	6.09	21.10	14.76	16.59
การรวมกลุ่มอาชีพ	58.37	4.23	6.64	19.62	17.21	10.67
	61.19	3.08	6.34	20.07	15.87	15.83
ความคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงาน	62.21	4.02	5.97	20.84	18.49	12.89
	58.89	2.62	5.19	19.05	16.43	15.60
ความรู้ด้านกฎหมาย	63.00	3.98	6.84	20.91	18.49	12.78
	57.39	2.75	6.03	19.81	15.70	13.10
แก้ไขสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน	61.53	4.06	6.33	20.75	17.26	13.13
	55.64	2.57	5.99	20.13	14.34	12.61
ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม	66.53	2.85	4.98	17.55	18.77	22.38
	59.74	1.91	4.58	17.20	16.49	19.56
ให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน	65.59	3.18	5.67	19.73	19.85	17.16
	57.91	2.11	5.29	20.18	15.66	14.67
ทุนในการประกอบอาชีพ	71.89	2.50	3.95	15.48	21.32	28.64
	61.54	1.78	4.49	16.60	16.66	22.01
ความต่อเนื่องในการทำงาน	70.17	2.72	4.39	16.47	21.45	25.14
	60.26	1.80	4.74	16.74	16.51	20.47
สนับสนุนอาชีพเกษตรกรกรม	75.67	2.47	4.00	14.89	20.55	33.76
	57.60	2.32	5.11	16.22	15.07	18.88

บรรทัดบน คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด
บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ภาพรวม แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ทั้งที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ดังตารางที่ 45 พบว่า แรงงานนอกระบบที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 43.47 และ ร้อยละ 56.53 ตามลำดับ) และในกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 28.13 และ 71.87 ตามลำดับ) พบว่า ผลต่างการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของกลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการ แสดงให้เห็นว่าการที่แรงงานนอกระบบไม่ได้รับสวัสดิการยังเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด พบว่า กลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการมีจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในสัดส่วนที่แตกต่างกัน (ร้อยละ 46.48 และร้อยละ 53.52) และเมื่อพิจารณาจากกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการพบว่ามีจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นกัน (ร้อยละ 33.92 และร้อยละ 66.08)

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป พบว่า กลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 32.75 และร้อยละ 67.25 ตามลำดับ) และกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 21.86 และร้อยละ 78.14 ตามลำดับ)

ตารางที่ 45 การวิเคราะห์กลุ่มอาชีพด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

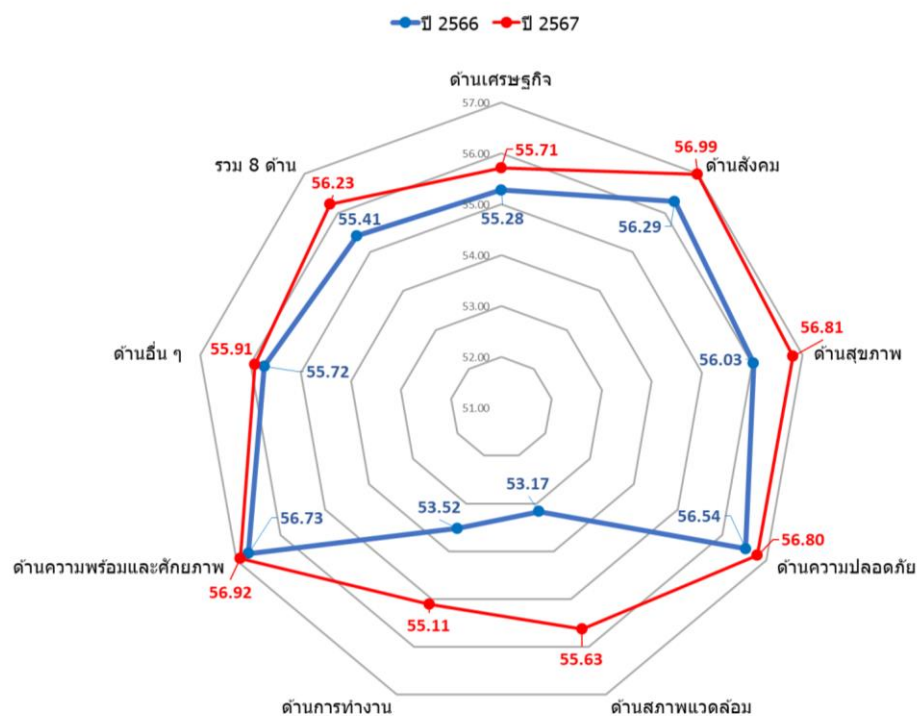
กลุ่มอาชีพ	ได้รับสวัสดิการ			ไม่ได้รับสวัสดิการ		
	รายได้ เพียงพอ (1)	รายได้ไม่ เพียงพอ (2)	ผลต่าง (1)-(2)	รายได้ เพียงพอ (1)	รายได้ไม่ เพียงพอ (2)	ผลต่าง (1)-(2)
รวม	43.47	56.53	-13.06	28.13	71.87	-43.74
ว่างงาน	42.91	57.09	-14.18	20.31	79.69	-59.38
ผู้รับงานไปทำที่บ้าน	43.76	56.24	-12.48	28.99	71.01	-42.02
ลูกจ้างทำงานบ้าน	49.82	50.18	-0.36	25.74	74.26	-48.52
แรงงานรับจ้างทั่วไป	32.75	67.25	-34.50	21.86	78.14	-56.28
แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล	34.94	65.06	-30.12	25.98	74.02	-48.04
แรงงานประมงพื้นบ้าน	37.74	62.26	-24.52	25.93	74.07	-48.14
เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	46.48	53.52	-7.04	33.92	66.08	-32.16
พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย	47.40	52.60	-5.20	30.20	69.80	-39.6
คนขับรถรับจ้าง	39.98	60.02	-20.04	15.32	84.68	-69.36
เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	62.59	37.41	25.18	45.72	54.28	-8.56
ขายของเก่า	50.61	49.39	1.22	34.38	65.63	-31.25
ฟรีแลนซ์/อิสระ	43.88	56.12	-12.24	24.68	75.32	-50.64
ทำงานในภาคบริการ	50.60	49.40	1.20	30.11	69.89	-39.78
กิจการภาคครอบครัว	62.10	37.90	24.20	40.40	59.60	-19.2
ลูกจ้างทั่วไป	43.43	56.57	-13.14	18.12	81.88	-63.76
อื่น ๆ	58.48	41.52	16.96	38.16	61.84	-23.68

4. ผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยรวมของทั้ง 8 ด้าน เท่ากับ 56.23 คะแนน โดยแรงงานนอกระบบให้คะแนนกับคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด 56.99 คะแนน รองลงมาคือ ด้านความพร้อม และศักยภาพ 56.92 คะแนน ด้านสุขภาพ 56.81 คะแนน ด้านความปลอดภัย 56.80 คะแนน ด้านอื่น ๆ 55.91 คะแนน ด้านเศรษฐกิจ 55.71 คะแนน ด้านสภาพแวดล้อม 55.63 คะแนน และให้คะแนนด้านการทำนายน้อยที่สุด 55.11 คะแนน ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบระหว่างปี 2566 และ 2567 พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมปี 2567 อยู่ที่ 56.23 คะแนน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ซึ่งอยู่ที่ 55.41 คะแนน โดยที่ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบเพิ่มขึ้นในทุกด้าน เนื่องจากสถานการณ์การในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ อุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก สามารถกลับมาดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้ตามปกติ ซึ่งเกิดจากการที่สถานการณ์ของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายลง ทั้งจากภาคบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวขยายตัว ตลอดจนการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับรัฐบาลดำเนินมาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีการลงทุนจากภาคเอกชนที่ขยายตัวเพิ่ม ประกอบกับรายได้เกษตรกรเพิ่มขึ้นจากราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่เป็นแรงงานนอกระบบสูงที่สุด ทำให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้น จึงเกิดการจ้างแรงงานจากสถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทำให้แรงงานมีงานทำ มีรายได้ สามารถบริหารจัดการกับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ได้ดีกว่าในปีที่ผ่านมา ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในปี 2567 เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้าน (แผนภาพที่ 3)

แผนภาพที่ 3 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2566 และ 2567



ตารางที่ 46 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2566^R - 2567

มิติ	ปี	2566 ^R	2567
		คะแนน	คะแนน
รวม 8 ด้าน		55.41	56.23
ด้านเศรษฐกิจ		55.28	55.71
ด้านสังคม		56.29	56.99
ด้านสุขภาพ		56.03	56.81
ด้านความปลอดภัย		56.54	56.80
ด้านสภาพแวดล้อม		53.17	55.63
ด้านการทำงาน		53.52	55.11
ด้านความพร้อมและศักยภาพ		56.73	56.92
ด้านอื่น ๆ		55.72	55.91

R = Revise

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567 เป็นการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดของแรงงานนอกระบบในพื้นที่ 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบสำหรับวัดการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางการพัฒนา มาตรการ แผน และนโยบาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในพื้นที่

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ พบว่า จำนวนแรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งสิ้น 72,726 คน จากเป้าหมาย 72,335 คน (ร้อยละ 100.54) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีอายุอยู่ในช่วงวัยแรงงาน อายุ 20 - 59 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด มากที่สุด รองลงมาคือ อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว ไม่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน เคยเป็นพนักงานโรงงาน เหตุผลสูงสุดที่ทำให้เปลี่ยนงานระบุว่าต้องการอิสระ รองลงมาคือ เกษียณอายุ/อายุมาก สำหรับด้านความต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.59 ไม่มีความต้องการ โดยแรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนมากจะทำงานในฐานะลูกจ้าง รองลงมาคือประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

1.2 คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 10,592 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 44.04 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน มีคนที่ร่วมใช้จ่ายจำนวน 3 คน ร้อยละ 26.92 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ (ร้อยละ 58.31) มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และมีภาระหนี้สิน ร้อยละ 54.39 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 77.34 จากการสำรวจรายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ของแรงงานนอกระบบโดยเฉลี่ย มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 10,050 บาทต่อเดือน ร้อยละ 31.42 ได้รับรายได้เป็นรายงวด/รายครั้ง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 63.40 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับมีความคุ้มค่า ขณะที่ร้อยละ 36.60 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับไม่มีความคุ้มค่า สาเหตุส่วนใหญ่ระบุว่ากำไรน้อย/รายได้้น้อย และทำงานหนักเกินไป ตามลำดับ เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.46 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมาย มีเพียงร้อยละ 15.54 ที่ตั้งเป้าหมาย และส่วนใหญ่ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำงานได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ด้านสังคม แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.18 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ รองลงมาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 20.68 ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.50 ไม่มีปัญหาทะเลาะ และขัดแย้ง มีเพียงร้อยละ 2.50 เท่านั้น ที่มีปัญหาทะเลาะและขัดแย้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องส่วนตัว

ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 99.14 มีสภาพร่างกายปกติ มีเพียงร้อยละ 0.86 ที่มีความพิการ ซึ่งร้อยละ 55.89 ของผู้พิการเป็นผู้พิการทางเคลื่อนไหว โดยส่วนใหญ่ของผู้พิการ ร้อยละ 55.41 ไม่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ และจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 92.88 ไม่มีโรคประจำตัว และกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 21.86 ซึ่งร้อยละ 79.15 ของผู้มีปัญหาระบุว่าเกิดความปวดเมื่อยจากการทำงาน

ด้านความปลอดภัย พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.85 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน สำหรับด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่แล้วไม่เคยประสบเหตุการณ์ มีเพียงร้อยละ 1.19 ที่เคยประสบเหตุการณ์ โดยผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องลักทรัพย์

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 75.57 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 5 กิโลเมตร แรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันในระดับมาก ดังนี้ มีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง บริเวณที่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค บริเวณที่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ตามลำดับ

ด้านการทำงาน พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.23 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ มีเพียงร้อยละ 20.77 ที่มีปัญหา ซึ่งผู้ที่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพระบุว่ามีปัญหาในเรื่องการทำงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้ ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบมีระยะเวลาทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย 8 ชั่วโมงต่อวัน

ด้านความพร้อมและศักยภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมีความพร้อมในการใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.08 แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ร้อยละ 45.10 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 35.78 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี ร้อยละ 27.49 ตามลำดับ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีสำหรับการทำงานในปัจจุบัน

จากการประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 2.07 และมีความพร้อมและศักยภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.75 ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.84 ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.52 และ 1.15 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กลุ่มอาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ/ขายของออนไลน์ (2.88) รองลงมา คือ กลุ่มอาชีพทำงานในภาคบริการ (2.47) และกลุ่มอาชีพเจ้าของกิจการขนาดเล็ก (2.41) ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพและความพร้อมโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล (1.87)

สำหรับด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงานในสาขาอาชีพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 25.90 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานแม่บ้าน มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 18.70 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 13.52 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 10.12 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ และมีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 6.07 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

ด้านอื่น ๆ พบว่า ในระยะเวลา 1 วัน ของแรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมีเวลางาน โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8 ชั่วโมง อีก 8 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 95.11 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 93.58 ระบุว่า มีเวลางานกับเวลาส่วนตัวที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่วนใหญ่แล้ว ร้อยละ 96.58 ไม่เคยโดนคุกคามหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.14 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงาน ในอนาคต คือการมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกร้อยละ 52.93 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตทำงาน

1.3 ปัญหาด้านแรงงาน

ปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 72.05 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจไม่มีปัญหาด้านแรงงาน ส่วนที่ระบุว่ามีปัญหาด้านแรงงาน พบว่า มีปัญหาการไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่องสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทน ขาดทักษะฝีมือทั่วไป ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ ตามลำดับ

1.4 ความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.08 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ทั้งนี้ ผู้ที่เคยใช้บริการ ส่วนใหญ่เคยใช้บริการศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน รองลงมาได้แก่ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานจัดหางาน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และสถาบัน/สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ตามลำดับ นอกจากนี้แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุดในเรื่องทุนในการประกอบอาชีพ รองลงมาคือ ความต่อเนื่องในการทำงาน ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม และให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน ตามลำดับ

1.5 ผลการวิเคราะห์ด้านสวัสดิการและการมีรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ประเด็นสำคัญด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบคือรายได้และสวัสดิการ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.31) มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยการมีสวัสดิการด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ร้อยละ 57.14 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ มีเพียงร้อยละ 42.86 ที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

แรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งที่รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการล้วนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย แรงงานนอกระบบที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 43.47 และร้อยละ 56.53 ตามลำดับ) และในกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 28.13 และ 71.87 ตามลำดับ) พบว่า ผลต่างการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของกลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการ แสดงให้เห็นว่าการที่แรงงานนอกระบบไม่ได้รับสวัสดิการยังเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

1.6 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยรวมของทั้ง 8 ด้าน เท่ากับ 56.23 คะแนน โดยแรงงานนอกระบบให้คะแนนกับคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด 56.99 คะแนน รองลงมาคือ ด้านความพร้อมและศักยภาพ 56.92 คะแนน ด้านสุขภาพ 56.81 คะแนน ด้านความปลอดภัย 56.80 คะแนน ด้านอื่น ๆ 55.91 คะแนน ด้านเศรษฐกิจ 55.71 คะแนน ด้านสภาพแวดล้อม 55.63 คะแนน และให้คะแนนด้านการทำนายน้อยที่สุด 55.11 คะแนน ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบระหว่างปี 2566 และ 2567 พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมปี 2567 อยู่ที่ 56.23 คะแนน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ซึ่งอยู่ที่ 55.41 คะแนน โดยที่ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบเพิ่มขึ้นในทุกด้าน เนื่องจากสถานการณ์การระบาดทั่วของโควิด-19 และบริการ อุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก สามารถกลับมาดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้ตามปกติ ซึ่งเกิดจากการที่สถานการณ์ของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายลง ทั้งจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยวขยายตัว ตลอดจนการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับรัฐบาลดำเนินมาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีการลงทุนจากภาคเอกชนที่ขยายตัวเพิ่ม ประกอบกับรายได้เกษตรกรเพิ่มขึ้นจากราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่เป็นแรงงานนอกระบบสูงที่สุด ทำให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้น จึงเกิดการจ้างแรงงานจากสถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทำให้แรงงานมีงานทำ มีรายได้ สามารถบริหารจัดการกับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ได้ดีกว่าในปีที่ผ่านมา ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในปี 2567 เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้าน

2. ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการ

2.1 ปัญหาจากการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่สำรวจ ทำให้แรงงานนอกระบบไม่ไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่แท้จริง ส่งผลต่อการคำนวณหาค่าน้ำหนักและดัชนี

2.2 กลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่แล้วไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายไม่อยู่บ้าน เนื่องจากออกไปทำงานนอกบ้านหรือต่างพื้นที่ และมีการเคยถูกสำรวจแรงงานนอกระบบไปแล้วจึงทำให้มีการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ยาก รวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายไม่เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ

2.3 ผู้สำรวจและผู้ตอบแบบสอบถามไม่เข้าใจคำถาม เนื่องจากไม่มีคู่มือในการสำรวจ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อค้นพบจากการสำรวจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการ ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย มีปัญหาการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และส่วนใหญ่ต้องการทุนในการประกอบอาชีพ ความต่อเนื่องในการทำงาน และค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม ดังนั้น ภาครัฐจึงควรหามาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ ในการช่วยเหลือแรงงานนอกระบบ ดังนี้

- 1) ลดค่าครองชีพ อาทิ ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในการใช้อุปโภคและบริโภค ลดค่าสาธารณูปโภค
- 2) สนับสนุนเงินทุน/เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ/เงินกู้ปลอดดอกเบี้ย ในการประกอบอาชีพ
- 3) สร้างกลไกในการกำหนดค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยกระทรวงแรงงานควรเร่งผลักดัน (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. เพื่อให้แรงงานนอกระบบสามารถรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จัดตั้งองค์กรแรงงานนอกระบบเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้เกิดความเป็นธรรมในการทำงาน และได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพ อันจะทำให้แรงงานนอกระบบมีหลักประกันทางสังคม มีความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

- 4) กระทรวงการคลังควรพิจารณาให้สิทธิสวัสดิการแห่งรัฐแก่แรงงานนอกระบบที่ยังไม่ได้รับสวัสดิการ เพื่อให้แรงงานนอกระบบมีรายได้ที่เพียงพอต่อรายจ่าย และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3.2 ข้อค้นพบจากการสำรวจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่มีทักษะอาชีพ และศักยภาพการทำงานในอาชีพภาคบริการ อาชีพช่าง และอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่านและเขียน ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางสร้างรายได้ และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูลได้ นอกจากนี้ยังเคยเข้าร่วม

การอบรมโครงการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพียงร้อยละ 19.43 ดังนั้น ภาครัฐจึงควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับหลักสูตร การอบรม ควรนำหลักสูตรที่มีความทันสมัย ทันต่อโลกในปัจจุบัน สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงมาใช้ในการอบรม ส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานปัจจุบัน อาทิ ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และทักษะดิจิทัล เป็นต้น และประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะอาชีพ ทั้งในด้านการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สองในการสื่อสาร และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เพื่อให้แรงงานนอกระบบมีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการการจ้างงานของสถานประกอบการ ซึ่งจะส่งผลให้แรงงานนอกระบบมีงานทำอย่างต่อเนื่อง มีรายได้เพิ่มขึ้นและมั่นคง

3.3 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ

1) สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ควรกำหนดกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริม/จูงใจให้แรงงานนอกระบบให้มาลงทะเบียนผ่านระบบบริหารจัดการแรงงานอิสระ เช่น การให้ค่าขึ้นทะเบียนแรงงานอิสระ โดยจ่ายเงินผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตัง เพื่อให้มีข้อมูลแรงงานนอกระบบอยู่ในฐานข้อมูลของระบบบริหารจัดการแรงงานอิสระ เพื่อรองรับนโยบาย การส่งเสริม การพัฒนา สวัสดิการ ความคุ้มครอง กองทุน การช่วยเหลือ และอื่น ๆ ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว หาก (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. ประกาศมีผลบังคับใช้

2) สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานอยู่ระหว่างการเสนอ (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อนำร่างเข้าสภา โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ลงนาม เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2567 ซึ่งหากมีผลบังคับใช้จะส่งผลให้สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานควรเตรียมความพร้อม และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยการปรับโครงสร้างหน่วยงานและบุคลากรเพื่อให้รองรับการปฏิบัติงาน แรงงานนอกระบบได้อย่างทั่วถึงรองรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน และสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2562). รายงานฉบับสมบูรณ์ (FINAL REPORT) โครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบและสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562.

สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 – 2565).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2566. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20231218155504_43190.pdf สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2567.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สำรวจสถานะการมีงานทำของประชากรทั่วราชอาณาจักร ปี 2566 (เดือนมกราคม – ธันวาคม 2566). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/9u สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2567

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2565 (Gross Regional and Provincial Product Chain Volume Measures 2022 Edition) (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross regional](https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross%20regional) สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2567

สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย, สถิติประชากรรายอายุแยกตามช่วงอายุ (ปี) แยกตามเพศ พื้นที่ จังหวัดระดับประเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bora.dopa.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2567

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามที่ ๑.๑ - ๑.๑๐ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อทราบเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามที่ ๑.๔ **ภูมิลำเนา** หมายถึง จังหวัดที่เกิดของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามที่ ๑.๑๐.๑ **อาชีพหลัก** หมายถึง อาชีพที่มีรายได้มากที่สุด โดยที่อาชีพแต่ละอาชีพมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- **ว่างงาน** หมายถึง บุคคลซึ่งมีความพร้อม มีความสามารถ และมีความเต็มใจที่จะทำงาน แต่ในช่วงเวลาที่ทำกำรสัมภาษณ์ไม่มีงานทำ

- **ผู้รับงานไปทำที่บ้าน** หมายถึง บุคคลซึ่งรับงานจากเจ้าของงานหรือผู้ซึ่งรับมอบงานจากเจ้าของงานไปผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม หรือแปรรูปสิ่งของตามที่ได้ตกลงในบ้านของตนเอง หรือสถานที่ ที่ไม่ใช่สถานประกอบการกิจการของเจ้าของงานหรือผู้ซึ่งรับมอบงานจากเจ้าของเพื่อรับค่าจ้าง

- **ลูกจ้างทำงานบ้าน** หมายถึง บุคคลที่ทำงานงานที่บ้าน เช่น ทำความสะอาดบ้าน ล้างจาน ซักผ้า เลื้อผ้า เป็นต้น ทั้งนี้ หากบุคคลดังกล่าวนอกจากทำงานที่บ้านและทำงานให้นายจ้างในสถานที่อื่นด้วย เช่น ร้านอาหาร ร้านขายก๋วยเตี๋ยว หรือร้านขายของชำ ไม่ถือว่าบุคคลดังกล่าวประกอบ อาชีพเป็นคนรับใช้ในบ้าน

- **แรงงานรับจ้างทั่วไป** หมายถึง บุคคลซึ่งรับงานจากเจ้าของงานหรือนายจ้างโดยออกแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนและรายได้

- **แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล** หมายถึง บุคคลซึ่งถูกจ้างให้ทำงานในภาคการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ ภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ

- **แรงงานประมงพื้นบ้าน** หมายถึง บุคคลซึ่งถูกจ้างให้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการประมง เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประมงน้ำจืด เป็นต้น ทั้งนี้ แรงงานประมงพื้นบ้านจะไม่รวมถึงแรงงานประมงชายฝั่งทะเล และแรงงานประมงทะเลน้ำลึก

- **เกษตรกร/ประมงน้ำจืด** หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของกิจการในภาคการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ รวมถึงบุคคลผู้เป็นเจ้าของกิจการในภาคการประมง เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และประมงน้ำจืด เป็นต้น

- **พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย** หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบกิจกรรมทางธุรกิจและการค้าสินค้าหรือบริการประเภทใดก็ตามซึ่งใช้ถนนสาธารณะหรือที่สาธารณะ โดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพขาย สินค้าหรือบริการทางเท้า หรือเร่ขายตามถนนสาธารณะ

- **คนขับรถรับจ้าง** หมายถึง บุคคลซึ่งมีอาชีพบังคับควบคุมยานพาหนะให้เคลื่อนที่ไป

- **เจ้าของกิจการขนาดเล็ก** หมายถึง บุคคลที่ประกอบกิจการและทำทุกอย่างด้วยตนเอง โดยอาจมีลูกจ้างหรือคนในครอบครัวมาช่วยเหลือบ้างเป็นคราว ๆ ไป

- **ขายของเก่า** หมายถึง บุคคลที่เสนอขาย แลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย ทรัพย์สินที่ใช้แล้ว เช่น เพชร พลอย รถยนต์ รถสาธารณะ รถจักรยานยนต์ ขวด เศษเหล็ก กระดาษ และรวมถึงของโบราณด้วย

- **ฟรีแลนซ์/อิสระ/ขายของออนไลน์** หมายถึง บุคคลที่ประกอบกิจการหรือธุรกิจส่วนตัว โดยเจ้าของกิจการจะเป็นผู้ประกอบการเองทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นรูปแบบของกำไรจากลูกค้า ไม่ใช่เงินเดือน

- **ทำงานในภาคบริการ** หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพการให้บริการในธุรกิจต่าง ๆ เช่น บริการขนส่ง บริการทางการเงิน เป็นต้น

- **ลูกจ้างทั่วไป** หมายถึง บุคคลซึ่งรับงานจากเจ้าของงานหรือนายจ้างเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรและประมง โดยรับค่าตอบแทนแบบรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน หรือทำงานภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ

ข้อคำถามที่ ๑.๑๐.๒ **อาชีพรอง** หมายถึง อาชีพที่มีรายได้รองลงมาเป็นอันดับที่ ๒ สำหรับผู้ที่ทำงานมากกว่า ๑ อาชีพ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ข้อคำถามที่ ๒.๑-๒.๒๗ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ โดยแบ่งออกเป็น ๗ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ด้านเศรษฐกิจ (ข้อคำถามที่ ๒.๑-๒.๙)

ส่วนที่ ๒ ด้านสังคม (ข้อคำถามที่ ๒.๑๐-๒.๑๑)

ส่วนที่ ๓ ด้านสุขภาพ (ข้อคำถามที่ ๒.๑๒-๒.๑๔)

ส่วนที่ ๔ ด้านความปลอดภัย (ข้อคำถามที่ ๒.๑๕-๒.๑๖)

ส่วนที่ ๕ ด้านสภาพแวดล้อม (ข้อคำถามที่ ๒.๑๗-๒.๑๘)

ส่วนที่ ๖ การทำงาน (ข้อคำถามที่ ๒.๑๙-๒.๒๐)

ส่วนที่ ๗ อื่น ๆ (ข้อคำถามที่ ๒.๒๑-๒.๒๗)

ข้อคำถามที่ ๒.๑

- **รายได้รวมโดยเฉลี่ย** หมายถึง รายได้ทุกประเภทที่ได้รับในปัจจุบัน ทั้งค่าจ้างประจำและอื่น ๆ คำนวณเฉลี่ยเป็นบาทต่อเดือน

ข้อคำถามที่ ๒.๒

- **จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายจากรายได้ของของท่าน** หมายถึง จำนวนผู้ร่วมใช้จ่ายร่วมกับผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่าน้ำมัน เป็นต้น

ข้อคำถามที่ ๒.๔

- **ภาระหนี้สิน** หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหนี้บุคคลภายนอกหรือ สถาบันการเงิน โดยมีภาระผูกพันซึ่งจะต้องชำระในวันข้างหน้า

ข้อคำถามที่ ๒.๕

- **หนี้ในระบบ** หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการปล่อยสินเชื่อจากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคาร หรือสินเชื่อส่วนบุคคล เช่น อีออน อีซีบาย เป็นต้น

- **หนี้นอกระบบ** หมายถึง การกู้หนี้ยืมสินที่อยู่นอกระบบของสถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง เช่น การปล่อยเงินกู้ตามตลาดนัด โรงงาน สำนักงาน และรัฐวิสาหกิจทั่วไป เป็นต้น

ข้อคำถามที่ ๒.๙

- **เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวัน** หมายถึง การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการทำให้สำเร็จในแต่ละวัน

ข้อคำถามที่ ๒.๑๒

- **พิการ** หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการมีส่วนร่วมในสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นที่มีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ส่วนที่ ๓ การได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม

ข้อคำถามที่ ๓.๑-๓.๔ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการได้รับการคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ความคุ้มครองและหลักประกันทาง สังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ (ข้อคำถามที่ ๓.๑-๓.๒)

ส่วนที่ ๒ ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ ดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ (ข้อคำถามที่ ๓.๓-๓.๔)

ข้อคำถามที่ ๓.๑ ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ

- ไม่ได้รับความคุ้มครอง หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่จัดทำโดยภาครัฐ

- ผู้ประกันตน ม.๓๙ หมายถึง ผู้ที่เคยเป็นผู้ประกันตนมาตรา ๓๓ มาก่อน โดยที่ออกจากงานไม่เกิน ๖ เดือน และส่งเงินสมทบแล้วไม่น้อยกว่า ๑๒ เดือน

- ผู้ประกันตน ม.๔๐ หมายถึง ผู้ประกันตนอิสระ ซึ่งไม่เป็นผู้ประกันตนมาตรา ๓๓ และ มาตรา ๓๙

- เบี้ยความพิการ หมายถึง สวัสดิการสำหรับคนพิการทุกคนที่มีสมุด/บัตรประจำตัวคนพิการ คนละ ๕๐๐ บาท/เดือน

- เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หมายถึง สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลจัดสรรให้ผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้ตามปกติอันควรแก่สภาพ

- เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ หมายถึง สวัสดิการสำหรับกลุ่มคนยากจนที่รัฐบาลจัดสรรเพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการภาครัฐ

ข้อคำถามที่ ๓.๒ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ

- กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐจัดสรรเงินลงไปหมู่บ้านละ ๑ ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน การลงทุนสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

- กองทุนการออมแห่งชาติ หมายถึง กองทุนบำนาญสำหรับทุกคนที่มีอาชีพอิสระ เพื่อให้ได้มีหลักประกันความมั่นคงให้ชีวิตยามเกษียณของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีการออมเงิน

- กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน หมายถึง กองทุนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับงานไปทำที่บ้าน มีการกู้เงินเพื่อซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิตหรือขยายการผลิตเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับผู้รับงานไปทำที่บ้าน

ข้อคำถามที่ ๓.๓ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน

- การทำประกันชีวิต หมายถึง วิธีการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันเฉลี่ยภัยอันเนื่องจากการตาย การสูญเสียอวัยวะ ทุพพลภาพ และการสูญเสียรายได้ในยามชรา โดยที่เมื่อบุคคลใดต้องประสบกับภัยเหล่านั้น ก็ได้รับเงินเฉลี่ยช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัว โดยบริษัทประกันชีวิตจะทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการนำเงินก้อนดังกล่าวไปจ่ายให้แก่ผู้ได้รับภัย

- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หมายถึง กลุ่มที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันออมเงิน โดยมีการให้สัจจะกับตนเองในเรื่องการออม และต้องปฏิบัติให้ได้ตามสัจจะวาจาที่กล่าวไว้

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ

ข้อคำถามที่ ๔.๑-๔.๔ (ในตาราง) เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบในการทำงาน โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ใน ๒ ด้าน คือ ด้านการใช้ภาษา และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้สัมภาษณ์จะถามคำถามทีละข้อ ยกตัวอย่างศักยภาพและความพร้อมในแต่ละด้านเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามมากยิ่งขึ้นและกรอกข้อมูลตามคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอบถามตามความเป็นจริง

ส่วนที่ ๕ ปัญหาด้านแรงงาน

ข้อคำถามที่ ๕.๑-๕.๒ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน แบ่งเป็น ๒ ด้าน คือ ปัญหาด้านแรงงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามประสบ ณ ปัจจุบัน โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ ทั้งนี้ ปัญหาด้านแรงงานในประเด็นต่าง ๆ มีความหมายดังนี้

- **ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง** หมายถึง บุคคลซึ่งมีความพร้อม มีความสามารถ และมีความเต็มใจที่จะทำงานแต่ไม่สามารถที่จะหางานทำได้อย่างต่อเนื่อง เช่น บางครั้งมีงานมาก บางครั้งมีงานน้อย และบางช่วงเวลาไม่มีงาน เป็นต้น

- **ขาดทักษะฝีมือทั่วไป** หมายถึง บุคคลที่ขาดทักษะฝีมือเพื่อใช้ในการทำงานในด้านทั่วไป ซึ่งไม่เกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม เช่น ทักษะการเย็บผ้า การขับรถ การซ่อม เป็นต้น

- **ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม** หมายถึง บุคคลที่ขาดทักษะฝีมือเพื่อใช้ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม เช่น การใช้งานคอมพิวเตอร์ การใช้งานโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

- **ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ** หมายถึง บุคคลซึ่งขาดความพร้อมในการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น ผู้จะเข้าร่วมกลุ่มขาดคุณสมบัติ อุปสรรคในการเดินทาง การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น

- **ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน** หมายถึง บุคคลที่ทำงานในสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอุบัติเหตุในขณะทำงานได้

- **ไม่รู้สิทธิตามกฎหมาย** หมายถึง บุคคลซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประโยชน์ที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครอง เช่น สิทธิของแรงงานในงานประมงทะเล เป็นต้น

ข้อคำถามที่ ๕.๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านปัญหาแรงงานนอกระบบของประเทศไทย ที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้

ส่วนที่ ๖ ความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

ข้อคำถามที่ ๖.๑-๖.๒ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

ข้อคำถามที่ ๖.๑ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยใช้บริการ โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ

ข้อคำถามที่ ๖.๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือของผู้ตอบแบบสอบถามจากภาครัฐในอนาคตในแต่ละประเด็น พร้อมรายละเอียดที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในแต่ละประเด็น

คำชี้แจง คณะผู้สำรวจขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อ
ผลประโยชน์ในการจัดทำการศึกษาครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม **ถือว่าเป็น**
ความลับทางราชการ ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

รหัสชุดข้อมูล --
จังหวัด เขต เลขที่แบบสอบถาม

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่างและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล

๑.๒ เลขประจำตัวประชาชน ----

(ใช้เพื่อยืนยันตัวตนกับกรมการปกครองถือว่าเป็นความลับทางราชการ ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น)

๑.๓ เบอร์โทรศัพท์

๑.๔ ภูมิลำเนา (โปรดระบุจังหวัด)

๑.๕ ที่อยู่ปัจจุบัน/ที่ติดต่อได้ บ้านเลขที่..... หมู่ที่/หมู่บ้าน..... ซอย..... ถนน.....
ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

๑.๖ เพศ ☐ ๑) ชาย ☐ ๒) หญิง

๑.๗ สถานภาพ ☐ ๑) โสด ☐ ๒) สมรส ☐ ๓) หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

๑.๘ สถานะด้านอายุและวันเดือนปีเกิด

๑.๘.๑ อายุ.....ปี ๑.๘.๒ วันเดือนปีเกิด (วัน/เดือน/ปีพ.ศ.)

๑.๙ วุฒิมัธยมศึกษาสูงสุด (ที่สำเร็จการศึกษา)

- | | |
|--|---|
| ☐ ๑) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า | ☐ ๒) มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า |
| ☐ ๓) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า | ☐ ๔) อนุปริญญา/ปวส. |
| ☐ ๕)ปริญญาตรี | ☐ ๖) สูงกว่าปริญญาตรี |
| ☐ ๗) กำลังศึกษา ระดับ/ชั้นปี.....โรงเรียน/สถาบัน/มหาวิทยาลัย..... | |

๑.๑๐ การประกอบอาชีพ

๑.๑๐.๑ อาชีพหลัก (อาชีพที่มีรายได้สูงสุด)

- | | | |
|--|--|---|
| ☐ ๑) ว่างงาน | ☐ ๒) ผู้รับงานไปทำที่บ้าน | ☐ ๓) ลูกจ้างทำงานบ้าน |
| ☐ ๔) แรงงานรับจ้างทั่วไป | ☐ ๕) แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล | ☐ ๖) แรงงานประมงพื้นบ้าน |
| ☐ ๗) เกษตรกร/ประมงน้ำจืด | ☐ ๘) พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย | ☐ ๙) คนขับรถรับจ้าง |
| ☐ ๑๐) เจ้าของกิจการขนาดเล็ก | ☐ ๑๑) ขายของเก่า | ☐ ๑๒) ฟรีแลนซ์/อิสระ |
| ☐ ๑๓) ทำงานในภาคบริการ | ☐ ๑๔) กิจการภาคครอบครัว | ☐ ๑๕) ลูกจ้างทั่วไป |
| ☐ ๑๖) อื่น ๆ โปรดระบุ | | |

๑.๑๐.๒ ท่านมีอาชีพรองหรือไม่ (อาชีพที่มีรายได้อันดับที่ ๒)

- ☐ ๑) มี โปรดระบุ..... ☐ ๒) ไม่มี

๑.๑๐.๓ อาชีพในปัจจุบันท่านทำมานานเท่าใด.....(ปี/เดือน)

๑.๑๐.๔ ก่อนหน้าที่ท่านทำงานในปัจจุบันท่านเคยทำงาน/ประกอบอาชีพหรือไม่

☐ ๑) ไม่เคยทำงาน/ประกอบอาชีพมาก่อน (ข้ามไปข้อ ๑.๑๐.๖)

☐ ๒) เคย โปรดระบุอาชีพ

☐ ๒.๑) ข้าราชการ

☐ ๒.๒) พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ ๒.๓) พนักงานบริษัทเอกชน

☐ ๒.๔) พนักงานโรงงาน

☐ ๒.๕) อื่น ๆ โปรดระบุ

๑.๑๐.๕ เหตุผลที่ทำให้ท่านเปลี่ยนงาน

☐ ๑) เกษียณอายุ/อายุมาก

☐ ๒) ถูกเลิกจ้าง

☐ ๓) ต้องการอิสระ

☐ ๔) สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย

☐ ๕) ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า

☐ ๖) มีปัญหาในที่ทำงาน

☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

๑.๑๐.๖ ท่านอยากทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการหรือไม่

☐ ๑) อยาก เนื่องจาก

☐ ๑.๑) ต้องการสวัสดิการ

☐ ๑.๒) รายได้มั่นคง

☐ ๑.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ

☐ ๒) ไม่อยาก เนื่องจาก

☐ ๒.๑) ต้องการอิสระ

☐ ๒.๒) ไม่ต้องการจ่ายประกันสังคม

☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ

๑.๑๐.๗ ท่านทำงานในฐานะอะไร

☐ ๑) นายจ้าง

☐ ๒) ลูกจ้าง

☐ ๓) ลูกจ้างทำงานหลายเจ้า

☐ ๔) การรวมกลุ่ม

☐ ๕) ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

☐ ๖) ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑ รายได้รวมโดยเฉลี่ยของท่านในปัจจุบัน (รวมรายรับทุกช่องทาง).....บาท/เดือน

๒.๒ จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายจากรายได้ของท่าน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) คน

๒.๓ โดยเฉลี่ยรายได้รวมของท่านเพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่ ☐ ๑) เพียงพอ ☐ ๒) ไม่เพียงพอ

๒.๔ ท่านมีการหนี้สินหรือไม่ ☐ ๑) มี ☐ ๒) ไม่มี (ข้ามไปข้อ ๒.๖)

๒.๕ ภาระหนี้สินส่วนใหญ่ของท่านมาจาก ☐ ๑) ในระบบ ☐ ๒) นอกระบบ

๒.๖ รายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ที่ได้รับประมาณ.....บาท/เดือน

๒.๗ งานที่ท่านทำอยู่ได้รับค่าตอบแทนในประเภท

☐ ๑) รายชั่วโมง

☐ ๒) รายวัน

☐ ๓) รายสัปดาห์

☐ ๔) รายเดือน

☐ ๕) รายงวด/รายครั้ง

☐ ๖) อื่น ๆ โปรดระบุ

๒.๘ รายได้จากการทำงานที่ท่านได้รับมีความคุ้มค่าต่องานที่ท่านทำหรือไม่

- ☐ ๑) คุ้มค่า
- ☐ ๒) ไม่คุ้มค่า เนื่องจาก ☐ ๒.๑) ทำงานหนักเกินไป ☐ ๒.๒) กำไรน้อย/รายได้น้อย
- ☐ ๒.๓) ครอบคลุมเวลาส่วนตัวมากเกินไป ☐ ๒.๔) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๙ เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวันของท่านคือ

- ☐ ๑) ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย
- ☐ ๒) ตั้งเป้าหมาย สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายหรือไม่ ☐ ๒.๑) สำเร็จ ☐ ๒.๒) ไม่สำเร็จ เนื่องจาก.....

ด้านสังคม

๒.๑๐ สภาพความเป็นอยู่

- ☐ ๑) มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ ☐ ๒) มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่อยู่ระหว่างผ่อนชำระ
- ☐ ๓) อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ☐ ๔) อาศัยอยู่กับผู้อื่น (เช่น เพื่อน คนรู้จัก เป็นต้น)
- ☐ ๕) อาศัยในบ้านพักที่หน่วยงานจัดให้ ☐ ๖) เช่าบ้าน/เช่าที่อยู่อาศัย
- ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๑๑ งานของท่านมีปัญหา ทะเลาะ ชัดแย้งบ้างหรือไม่

- ☐ ๑) ไม่มี ☐ ๒) มี.....ครั้ง / เรื่องอะไร
- ☐ ๒.๑) เรื่องงาน ☐ ๒.๒) เรื่องส่วนตัว ☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านสุขภาพ

๒.๑๒ สภาพร่างกาย

- ☐ ๑) ปกติ (ข้ามไปข้อ ๒.๑๓)
- ☐ ๒) พิกการ
- ๒.๑) ประเภทความพิการ ☐ ๑) การมองเห็น ☐ ๒) การได้ยิน
- ☐ ๓) การเคลื่อนไหว ☐ ๔) อื่น ๆ โปรดระบุ
- ๒.๒) มีบัตรประจำตัวคนพิการหรือไม่ ☐ ๑) มี เลขประจำตัวคนพิการ ☐ ๒) ไม่มี

๒.๑๓ ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่

- ☐ ๑) มี โปรดระบุ ☐ ๒) ไม่มี

๒.๑๔ การทำงานของท่านทำให้มีปัญหาสุขภาพหรือไม่

- ☐ ๑) ไม่มี ☐ ๒) มี อย่างไร (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- ☐ ๒.๑) เครียด ☐ ๒.๒) ปวดเมื่อย ☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านความปลอดภัย

๒.๑๕ ตั้งแต่เริ่มทำงานหลักที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน ท่านได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานจำนวนกี่ครั้ง

- ☐ ๑) ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน
- ☐ ๒) เคย แต่ ไม่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลครั้ง
- ☐ ๓) เคย และ ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลครั้ง

๒.๑๖ ในเวลางาน ท่านเคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินบ้างหรือไม่

- ☐ ๑) ไม่เคยประสบเหตุการณ์ ☐ ๒) เคย.....ครั้ง เรื่องอะไร
☐ ๒.๑) ลักทรัพย์ ☐ ๒.๒) จี้/ปล้น ☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านสภาพแวดล้อม

๒.๑๗ ระยะทางจากที่พักไปยังที่ทำงานหลักของท่านประมาณ กม.

๒.๑๘ ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อม โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค					
๒) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการการใช้ไฟฟ้า					
๓) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ อย่างเหมาะสม					
๔) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม					
๕) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่					
๖) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง					
๗) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น					

ด้านการทำงาน

๒.๑๙ ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่มีปัญหา (ข้ามไปข้อ ๒.๒๐) ☐ ๒) ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงไว้ ☐ ๓) ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า
☐ ๔) ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป ☐ ๕) ไม่สามารถหยุดงานได้ ☐ ๖) ไม่มีสวัสดิการ
☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

๒.๒๐ ระยะเวลาที่ท่านทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย..... ชั่วโมง/วัน

ด้านอื่น ๆ

๒.๒๑ ใน ๒๔ ชั่วโมงของวันทำงาน ท่านแบ่งสัดส่วนระหว่างเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวและเวลาอื่น ๆ อย่างไร

- ☐ ๑) เวลาว่าง.....ชั่วโมง ☐ ๒) เวลาพักผ่อน/นอน.....ชั่วโมง
☐ ๓) เวลาส่วนตัว.....ชั่วโมง ☐ ๔) เวลาอื่น ๆชั่วโมง

๒.๒๒ ท่านมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน (ตามที่ท่านแบ่งสัดส่วนไว้แล้ว)หรือไม่

☐ ๑) มี

☐ ๒) ไม่มี

๒.๒๓ งานที่ท่านทำ มีเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอระหว่างเวลางานกับเวลาส่วนตัว

☐ ๑) เหมาะสมเพียงพอ

☐ ๒) ไม่เหมาะสมไม่เพียงพอ

๒.๒๔ ท่านเคยโดนดูถูก/ไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงานหรือไม่

☐ ๑) ไม่เคย ☐ ๒) เคย.....ครั้ง จากใคร

☐ ๒.๑) หัวหน้า/นายจ้าง ☐ ๒.๒) ครอบครัว ☐ ๒.๓) เพื่อน

☐ ๒.๔) เพื่อนร่วมงาน ☐ ๒.๕) บุคคลทั่วไป ☐ ๒.๖) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๒๕ อะไรคือความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตของท่าน

☐ ๑) ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย (ข้ามไปข้อ ๒.๒๗) ☐ ๒) รายได้เพิ่มขึ้น ☐ ๓) เป็นเจ้าของกิจการ

☐ ๔) ขยายกิจการ ☐ ๕) ได้รับการยอมรับ/ยกย่อง ☐ ๖) มีบ้าน/มีรถ

☐ ๗) หมดภาระหนี้สิน ☐ ๘) บุตรหลานสำเร็จการศึกษา ☐ ๙) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๒๖ ท่านดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้แล้ว..... เปอร์เซ็น (%)

๒.๒๗ อะไรที่จะสะท้อนให้มีคุณภาพชีวิตในด้านแรงงานของท่านให้ดีขึ้นได้

☐ ๑) การมีสวัสดิการ ☐ ๒) รายได้มั่นคง ☐ ๓) เวลางานสมดุลกับเวลาพักผ่อน

☐ ๔) รายได้เพียงพอกับรายจ่าย ☐ ๕) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ ๓ การได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม

ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ

๓.๑ ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ที่ท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑) ไม่ได้รับความคุ้มครอง

☐ ๒) ผู้ประกันตน ม.๓๙

☐ ๓) ผู้ประกันตน ม.๔๐

☐ ๔) เบี้ยความพิการ

☐ ๕) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

☐ ๖) อื่น ๆ โปรดระบุ

☐ ๗) เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ

๓.๒ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑) ไม่ได้เป็นสมาชิก

☐ ๒) กองทุนหมู่บ้าน

☐ ๓) กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)

☐ ๔) กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน

☐ ๕) อื่น ๆ โปรดระบุ

ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ

๓.๓ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑) ไม่ได้เป็นสมาชิก

☐ ๒) การทำประกันชีวิต

☐ ๓) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

☐ ๔) อื่น ๆ โปรดระบุ

๓.๔ การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่ได้เป็นสมาชิก ☐ ๒) OTOP ☐ ๓) วิสาหกิจชุมชน
☐ ๔) กลุ่มเกษตรกรปลูกพืช ☐ ๕) กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ ☐ ๖) กลุ่มเกษตรกรทำประมงน้ำจืด
☐ ๗) กลุ่มเกษตรกรทำประมงทะเล ☐ ๘) กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ☐ ๙) อื่น ๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ

โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ความพร้อมและศักยภาพในการทำงาน	ไม่ สามารถ ทำได้	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
๔.๑ ท่านใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)						
๔.๒ ท่านใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาต่างประเทศ)						
ในกรณีที่ท่านสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองได้ ภาษาดังกล่าวคือ.....						
๔.๓ ท่านใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)						
๔.๔ ท่านใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ ได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)						

๔.๑ ท่านมีทักษะความพร้อม/ความชำนาญและศักยภาพในการทำงาน ในสาขาอาชีพใดบ้าง

- ☐ ๑) สาขาอาชีพช่าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
☐ ๑) งานไม้ ☐ ๒) งานปูน ☐ ๓) งานอะลูมิเนียม ☐ ๔) งานหล่อ/งานแม่พิมพ์
☐ ๕) งานซ่อม ☐ ๖) งานสี ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ๒) สาขาอาชีพไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
☐ ๑) งานไฟฟ้า ☐ ๒) งานดูแลระบบคอมพิวเตอร์
☐ ๓) งานซ่อมบำรุงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ☐ ๔) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ๓) สาขาอาชีพศิลปะ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
☐ ๑) งานวาดภาพ ☐ ๒) งานปั้น ☐ ๓) งานออกแบบ ☐ ๔) งานแกะสลัก
☐ ๕) งานตัดเย็บ ☐ ๖) งานเครื่องประดับ ☐ ๗) งานถัก ☐ ๘) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ๔) สาขาอาชีพภาคบริการ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
☐ ๑) งานนวดแผนไทย ☐ ๒) งานแม่บ้าน ☐ ๓) งานประกอบอาหาร
☐ ๔) งานต้อนรับ ☐ ๕) งานขาย ☐ ๖) งานรักษาความปลอดภัย
☐ ๗) งานดูแลผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย ☐ ๘) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

☐ ๕) สาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) การใช้อินเทอร์เน็ตการสืบค้นข้อมูล ☐ ๒) งานเขียนโปรแกรม ☐ ๓) งานตัดต่อวิดีโอ
☐ ๔) กราฟฟิกส์ดีไซน์ ☐ ๕) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๕.๒ ท่านเคยเข้าร่วมการอบรมในโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานหรือไม่

☐ ๑) เคยเข้าร่วม

เกี่ยวกับเรื่องอะไร

- ☐ ๑) งานหัตถกรรม/งานฝีมือ ☐ ๒) อาหาร ☐ ๓) บริการ ☐ ๔) งานช่าง
☐ ๕) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ☐ ๖) เกษตร ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

หลังอบรมท่านนำความรู้ไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ในงานของท่านหรือไม่

- ☐ ๑) ได้ใช้ ☐ ๒) ไม่ได้ใช้

☐ ๒) ไม่เคยเข้าร่วม กรุณาระบุสาเหตุ

- ☐ ๒.๑) ไม่สนใจเข้าร่วม ☐ ๒.๒) ไม่มีเวลาเข้าร่วม ☐ ๒.๓) ไม่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดงาน
☐ ๒.๔) สถานที่จัดอบรม/โครงการอยู่ห่างไกล ☐ ๒.๕) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ ๕ ปัญหาด้านแรงงาน

๕.๑ ปัญหาด้านแรงงานของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่มีปัญหา (ข้ามไปข้อ ๕.๒) ☐ ๒) ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ☐ ๓) ขาดทักษะฝีมือทั่วไป
☐ ๔) ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ☐ ๕) ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ
☐ ๖) ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน ☐ ๗) ไม่รู้สิทธิตามกฎหมาย ☐ ๘) สภาพแวดล้อมในการทำงาน
☐ ๙) ค่าตอบแทน ☐ ๑๐) อื่น ๆ โปรดระบุ

๕.๒ ความคิดเห็นด้านปัญหาแรงงาน

โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑) แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีรายได้ที่มั่นคง					
๒) แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมายของแรงงานนอกระบบ					
๓) แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการคุ้มครอง และไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่าง ทัดเทียมแรงงานในระบบ					



ส่วนที่ ๒ ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

๖.๑ หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ท่านเคยใช้บริการ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่เคยใช้บริการ (ข้ามไปข้อ ๖.๒) ☐ ๒) สำนักงานแรงงานจังหวัด/ศูนย์บริการร่วมกระทรวงแรงงาน
- ☐ ๓) สำนักงานจัดหางานจังหวัด/ศูนย์ข่าว
- ☐ ๔) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด/ ศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน
- ☐ ๕) สำนักงานประกันสังคมจังหวัด/ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน
- ☐ ๖) สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
- ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

๖.๒ ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ความช่วยเหลือจากภาครัฐ	ไม่ ต้องการ ความ ช่วยเหลือ	ระดับความ ต้องการ ความช่วยเหลือ					กรุณาระบุ รายละเอียดที่ท่าน ต้องการความ ช่วยเหลือจาก ภาครัฐ (ถ้ามี)
		๑	๒	๓	๔	๕	
๖.๒.๑ ต้องการหางานทำในประเทศ							
๖.๒.๒ ต้องการหางานทำในต่างประเทศ							
๖.๒.๓ ต้องการอาชีพเสริม							
๖.๒.๔ ต้องการพัฒนาฝีมือทั่วไป							
๖.๒.๕ ต้องการพัฒนาทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม							
๖.๒.๖ ต้องการการรวมกลุ่มอาชีพ							
๖.๒.๗ ต้องการความคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงาน							
๖.๒.๘ ต้องการความรู้ด้านกฎหมาย							
๖.๒.๙ แก้ไขสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน							
๖.๒.๑๐ ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม							
๖.๒.๑๑ ให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน							
๖.๒.๑๒ ทุนในการประกอบอาชีพ							
๖.๒.๑๓ ความต่อเนื่องในการทำงาน							
๖.๒.๑๔ สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม							
๖.๒.๑๕ อื่น ๆ โปรดระบุ.....							

ขอขอบพระคุณที่กรุณาใช้เวลาตอบแบบสอบถามทั้งหมดนี้



กองเศรษฐกิจการแรงงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

